

OROSZ-LAPP NYELVTANI VÁZLAT.

A Nyelvtudományi Közlemények XV. kötetében Genetz Arvidtól mintegy hetvenöt lapnyi orosz-lapp szöveg jelent meg. E közlés úgy szólván egyedüli ismeretforrásunk az orosz-lapp nyelvről. Genetz egyszersmind egy lpK. (= kólai félszigetbeli, vagyis orosz-lapp) nyelvtant is dolgozott ki, valamint egy lpK. szótárt is. Minthogy azonban a közel jövőben egyik munka megjelenése sem várható, elhatároztam, hogy addig is kísérletképpen egy kis vázlatot állítok össze a kólai lapp nyelvről. Legalább másnak, a ki e nyelvvel foglalkozni akar, megkönnyítem a dolgot és megkímélem azon nagy vesződéstől és fáradságtól, melyen magamnak át kellett mennem, midőn minden segítség nélkül a közlött szövegek olvasásához fogtam. A hangtant csak érintem, a szóképzésből is csak a legszükségesebbet adom. Vázlatom alapjául a kildini nyelvjárást vettem, melyen a legtöbb szöveg (Máté evangéliumának 22 fejezete) jelent meg. A többi orosz-lapp dialectusra csak annyiban terjeszkedem ki, a mennyiben egyes kildini alakokat megvilágítanak vagy azoktól eltérnek.¹⁾

¹⁾ A szövegben előforduló rövidítések: lpK. = kólai félszigetbeli, vagyis orosz-lapp; lpS. = svéd-lapp; K. = kildini nyelvjárás; Kl. = a kildini nyelvjárásnak lovozerszki tájbeszéde; A. = akkalai nyelvjárás; T. = ter-lapp nyelvjárás; TJ. = a ter-lappnak jokongai tájbeszéde; N. = notozéri nyelvjárás. — A mely szónak tövét, illetőleg azon alakját, melyből a tövet kifejthettem, a szövegben nem találtam, annak tövét analogia folytán magam reconstruáltam és zárjel közt a ragos szó után tettem.

I. Hangtan.

Az orosz-lapp hangtan megírása a legnehezebb föladatok közé tartozik. Fel kell itt tüntetni az egyes orosz-lapp dialectusok tetemes hangtani eltérését és a ragozásban valamint a szóképzésben nyilvánuló számos hangváltozást. Én sem az egyikre, sem a másokra nem vállalkozhattam. A nyelvényagnak teljes szótári földolgozása és az alaktan minden tüneményének részletes összefoglalása nélkül ehhez fogni nem lehet. Minthogy nekem sem az egyik, sem a másik nincs rendelkezésemre, a következőkben csak röviden utalok azon mással- és magánhangzó-változásokra, melyek az alaktan terén legszembetűnőbbek.

1. Mássalhangzók változása.

Mássalhangzók erősbülése és gyöngülése. Az erősbülés abban áll, hogy eredetileg rövid mássalhangzók hosszúakká lesznek, némely mássalhangzó elé pedig *h* járul; pl. *murfa* (lpS. *muora*); *kütt* kéz (lpS. *käte*); *kütte*-, *käfte*- köszönni (lpS. *käte*-, *käfte*-); *cqrr* (or. царь) király; *nomm* (f. *nime*) név; *ūtte*- (lpS. *ode*-) alunni; *pqhp* pap stb.

A gyöngülés alatt értjük az orosz-lappban a tövégi *t*, *tt*, *k*, *kk*, *s* v. *ss*, *š* v. *šš*, *cc*, *čč*-nek a név- és igeragozás bizonyos eseteiben és személyeiben *d*, *đ*, *g*, *γ*, *z*, *ž*, *z*, *ž*-re változását; pl. *vqldij* vett: *vālte*-; *kīđ* kezét: *kütt* kéz; *vūlgij* ment: *vūlke*-; *lqrest* fődélben: *lqkk* fődél; *vanzijn* sajkával: *vans* sajka; *rāz'* magot: *rāss* mag; *služij* szolgált: *slušše*-; *sārmužest* mondástól: *sārmuš* mondás; *čā cc* víz: *čāž'* vizet; *kožij* kérdezett: *kočče*- kérdezni; *ačž'* atyát; *ačč* atya. — E változás azonban nem egész rendszeres. Számos szó egyszer követi, máskor meg nem. Azt is látjuk, hogy *kk*, *tt*, *ss*, *šš*, *čč* erős hangoknak megfelelő *γ*, *đ*, *z*, *ž*, *ž* gyöngülések mellett egy fokkal erősebb *g*, *d*, *s*, *š*, *č* is gyakran előfordúlnak, a *t*, *k*, *s*, *c*, *š* pedig sokszor megmarad; másrészt szintoly gyakori, hogy *t*, *k* is *đ* *γ*-vé gyengül.

A gyöngülés egy neme az is, midőn az előbbiekhöz hasonló alkalmakkor *mm*, *nn*, *rr*, *ll*-ből *m*, *n*, *r*, *l* lesz, a *hč*, *hp*, *ht* mellől pedig a *h* elmarad; pl. *nom'* nevet: *nomm* név; *sānest* szótól:

sā,nn szó; *polij* félt: *pollo-* félni; *mūrijn* fával: *mūrr* fa; *tātax* akarsz: *tāhte-* akarni; *pqp* papot: *pqhp* pap.

A gyöngfélést a név- és igeragozás tárgyalásánál, különösen a paradigmákban a mennyire lehetett, mindenütt föltüntettem, de csak a rendes változásokra voltam tekintettel és nem tartottam szükségesnek, hogy ugyanazon szó egyes alakjának többféle változatát is kitegyem.

2. Önhangzók változása.

Az orosz-lappban van az önhangzók egy sajátos elváltozása, mely hasonlít némileg a német ablauthoz. Ilyen, hogy az *ie*, *uo* tőhangzós főnevek e hangzót az egyes-számi allativusban *ea*, *oa-ra*, az *ī*, *uo*, *ū*, *ie* tőhangzós igék e hangzókat a jelen idő egyes-számában *ie*, *oa*, *uo*, *ea-ra* változtatják; azon kívül eredeti *ā* gyakran mély *q-ra*, *a* *o-re*, *o* pedig *a-ra* változik; pl. *ienn* anya, *allat. eanna*; *kuotte* ház, *allat. koatte* | *titte-* tudni: *tiedam*, *tiedax*, *tielt* tudok, tudsz, tud; *vūlke-* menni: *vuolkam* megyek stb.; *puotte-* jönni: *poadam* stb.; *cie, lhke-* mondani: *cealkam*.

Ennek ellenkezője az *ie*, *uo* ikerhangzónak összevonása *ī*, *ū*-ba; pl. *cie, lhke-*, múlt: *cālkim* mondtam; *pū, ttem* jöttem: *puotte-*.

Egyike a legsajátosabb tüneményeknek az orosz-lappban, hogy bizonyos képzőkkel (*st*, *ht*, *s*) ellátott igéknél a képző előtti tövégi magánhangzónak mélyebb v. magasabb hangú vocalisatiója fejezi ki a jelentő mód jelen és múlt ideje közti különbséget; pl. *uopeast* tanít: *uope, st* tanított (tő: *uopeste-*, *uopse-*); *vūlkaht* küld: *vūlkeht*, *vūlgeht* küldött (tő: *vūlkehte-*, *vūlke-*); *kqvvas* megtér, megfordúl: *kōvvés* megfordult (tő: *kqvse-*, *kōvse-*); *tūjašt* tesz, cselekszik: *tūješt*, *tūjišt* tett (tő: *tūješte-*, *tūješe-*).

Mind e hangváltozásokat egész terjedelmükben feltüntetni és megállapítani azomban csak Genetz van hivatva.

II. A l a k t a n.

Névszó.

1. §. Névragozás.

Az orosz-lappban a minden ragozható névszóhoz járuló viszonyesetek a következők:

1. N o m i n a t i v u s. — Az egyes-számban a kildini nyelv-

járásban ugyanaz, mint a végönhangzóját vesztett névszótő; pl. *nomm* név (lpS. *namma*); *a,lk* fiu (lpS. *alke*); *pā,ṛn* fiú (lpS. *pārdne*); *tā,ṣt* csillog (lpS. *taste*); *mūr* fa (lpS. *muora*). — A többi lpK. dialectusban a végönhangzó gyakran megmarad, pl. a Ter-lappban *a,ḷke* fiu; *na,ṽte* állat; *lo,ṽte* madár; *piejve* nap; *iojve* fej. — A többes-szám nominativusának képzője elveszett. Nyomát a kildini nyelvjárásban legtöbbsnyire csak egy már félig néma önhangzó, melyet Genetz hiányjellel jelöl és a gyöngülésre alkalmas szavaknál a mássalhangzó gyöngülése mutatja; pl. *a,ḷm'*: *a,ḷm* ég; *sam'*: *samm* erő, csoda; *čūhpoj'*: *čūhpoj* arató | *a,ḷg'*: *a,ḷk* fiú; *pīñg'*: *pīñk* szél; *kīd'*: *kīt* kéz; *lo,ṽnd'*: *lo,ṽnt* madár; *rie,ḷk*: *rieḷk* bűn; *pap*: *pqhp* pap. — Csak kevés szó van, a hol a többes-számiban a végönhangzó is megmaradt, mint: *alge* 8, 12; *pārna* 22, 24; *lajjze*: *lajjz* adomány 5, 12.

Jegyzet. Az akkakai és a ter-lappban *i*, *ī* képzővel is találunk többes nominativust; pl. *o,ḷgi*: *o,ḷk* fiú 23, 31; *ku,ṽdi*: *ku,ṽd* kigyó; *kirji*: *kirj* írás A. | *viertazi*: *viertaz* forgács; *olmi*: *olmuj* ember T.

2. Accusativus. — Ragja az egyes-számiban elveszett. Nyomát a rá alkalmas szavaknál a mássalhangzó-gyengülés mutatja; pl. *pā,ṛn'*: *pā,ṛn*; *tā,ṣt'*: *tā,ṣt* csillog | *nom'*: *nomm* név; *mūr'*: *mūr* fa; *čūv'*: *čūvv* világosság; *kū,ḷ'*: *kū,ḷl* hal; *jīn'*: *jīnn* hang; *vēn'*: *vīnn* bor | *nījō*: *nījt* leány; *su,ḷd'* v. *sūd'*: *sū,ṽt* ítélet; *kīd'*: *kīt* kéz; *a,ḷg'*: *a,ḷk* fiú; *a,ḷž'*: *a,ḷč* atya; *rā,ž*: *rā,ss* mag; *ārvdoz*: *arvdos* példabeszéd; *vū,žyemuž*: *vū,žyemuš* jel; *kū,žtemplo,ž'*: *kū,žtemplo,ḷk* tizenkettő. — Végző önhangzóval: *lā,ṽvedvūde*: *lā,ṽvedvūtt* irgalom; *uojna,ḷhtemvūde*: *uojna,ḷhtemvūtt* erőtlenség, betegség; *kū,žtemplo,ž'e*: *kū,žtemplo,ḷk*.

Jegyzet. — A ter-lappban egyetlen egyszer előfordul a hajdani *m* (*īm*) accusativusi rag is a *nījtīm*: *nījt* leány szón (*karabe,ḷšehk vālt močče,ḷ nījtīm kápkenes* a kapitány elveszi a szép leányt nejeül). Több szón a tö végönhangzójának *i*-re változása mutat a hajdani *m*-re; pl. *kari*: *karr* hég; *lāñki*: *lāñgij* sógor; *nījtī* (l. *nījtīm*); *kīdi*: *kīt* kéz; *mīri* fát (nom. *mīrr*?).

A többes-számi accusativus ragja *ijt*, *ijt*, *jt*; pl. *kobijt*: *kob* betegség; *pīñkijt*: *pīñk* szél, ventus; *lajjijt*: *lajjz* adomány; *tūjijt*: *tūj* cselekedet, dolog; *reaklajt*: *reakla* gonosz. — Gyakran önhangzó és néha mássalhangzó-változás is történik, mint: *čē,ḷmijt*:

ča,lm szem; lijbjjt: lejp kenyér; čū,rtijt: čuorht ördög; rikijt: riehk bűn; tītijt: tīht jel; ārvdozijt: ārvdos példabeszéd | vujñsijt: vujñas lélek; uopsurjijt: uopsurvoj tanítvány.

J e g y z e t. — A többes-sz. accusativus ragjának a többi dialectusokban *ijd, it, oit, t, od, d* változatát is találjuk, pl. *čuoldijđ: čuold karó; peastagijđ: peastag vesszőkötél; čo,lmijđ: čo,lm szem, N. | o,lgit: o,lk fiú; sānit: sānn szó; na,pit i juodit tálakat és poharakat, A. | porto,t: port ház; kīdo,t: kīt kéz, A. | kīmčt: kīmč medve; vierta,t: viertaz forgács; mī,rt: mīrr (?) fa, T. | pukod v. pukod: puk mind; kuytod: kuyt kettő, A.*

3. Genitivus. — Az egyes-számban olyan mint az accusativus; pl. *ō,ssol: ō,ssol számár; nom': nomm név; cqr': cqrr király; āđ': ātt pokol; peald': pealt szántóföld; a,ǰ': a,čč atya; lqγ': lqkk tető; sārnuž: sārnuš mondás.*

A többes számi genitivus ragja *ij, ij, j* ugyanolyan hangváltozásokkal, mint a többes-sz. accusativusánál; pl. *olmij v. olmuj: olmo ember; viercij: vierc edény; lo,nnij: lo,nn v. la,nn város; čuorhtlaj: čuorhtla ördögös; pārnaj: pā,rn fiú; sijđij: sijt falu; mūrij: mūrr; lo,ndij: lo,nt madár; lqγij: lqkk tető; šerij: ša,kk disznó | uopsurjij: uopsurvoj tanítvány; vujñsij: vujñas lélek; čuhksij: čuokas út; lāmpsij v. lāmsij: lampas juh; pīlij: pielj fül; čū,rtij: čuorht ördög.*

J e g y z e t. — Egyéb dialectusokban *i, o* ragos többes-számi genitivus is előfordúl, mint *mīkij v. mīkki: miekk kard; tuvsniki: tuvsnik lámpás; pajki: pajk hely; pākaldzo: pākaldos szolga, A. | tīlji: tīlje toll, T.* — Megjegyzendő e ragja vesztett többes-sz. genitivus: *vuopnadij v. vuopnadoj: vuopnattij v. vuohpnadoj tanítvány, A.*

4. Comitativus. — Ragja az egyes-számban *ijn, ijn, ju, in, in*, rendszerint mássalhangzó-gyöngüléssel, pl. *Abrāmin, Isākin, i Jqhkijn: Abram, Issak, Jāhk v. Jāk; olmujn: olmo; ovtijn nqpijn egy pohárral; ovt egy; nqpp (?) pohár; ovtin līpin egy kenyérral; ovt, lejp; tolijn: toll tűz; mūrijn: mūrr; pīngin: pīnk szél; kulmužijn: kulmuš hallás; kā,hpjozin: kā,hpjos kereskedő; pūlvdoγin: pūlvdokk nemzetség.*

J e g y z e t. — A ter-lapp dialectusban ezen kívül még egy comitativusi rag maradt fenn, *l: vanzel: vans sajká (ja,vre milte vā,łki vanzel a tavon elindúlt a sajkával); nieskemel: nieskem hu-*

soló kés (*nieskemel kovta iocce čački* egy husoló késsel keresztül vágta a homlokát). — Egyszerű *n* raggal is találunk e dialectusban comitativust: *nījdn: nījt* leány (*jiellegiodij nījdn tajn* élt a leánnyal együtt).

A többes-szám comitativusának nincs ragja. Összetétellel képezik a többes-sz. genitívusával és a *guojm*, akkakai *vujm*, ter *gjojm* «-vel» viszonzyszóval; pl. *pūljij guojm* fülekkel; *čelmlij guojm* szemekkel, *pārnaj guojm* fiúkkal.

5. **Essivus.** — Ragja az egyes-számban *n*; pl. *čqrr* (*Arzelaj Judējest tī čarren* Arkhelaus van Judeában királyúl); *leasken: leask* özvegy (*nelj ee l. iellim* négy évig mint özvegy éltem, N. 151. l.), — Translativus értékkel: *mūrren: mūrr* (*čunčuv mūrren* fává lesz); *vīlkden: vīlked* fehér; *čqhpden: čqhped* fekete (*ikk uoj ni ovt vūpt tuj'šed vīlkden ili čqhpden* nem tehetsz egy hajszálat sem fehérré vagy feketévé); *nāzaretlinčen: nāzaretlanč* (?) nazareti (*son leanč kohčjed n. n.-nek* fog hivatni).

J e g y z e t. — Az akkakai nyelvjárásban az essivus ragja rendszeren *in*; pl. *ēžin: ič, jēč, ečče* atya 23, 9; *oļgin: oļk* fiú 23, 15; *koļlin: koļ* arany 23, 16; *cerkvin v. cerkven: cerkov* templom.

A többes-számi essivus ugyanolyan, mint az egyes-számi; pl. *su,djen: su,děj* bíró (*sij līnčēn tije su,djen* ők nektek bírókül lesznek); *a,ļken: a,ļk* (*što šontčipped a,ļm-ažant a,ļken* hogy égi atyátok fiaivá legyetek); *šillijen: šillej* halász (*mun tienijt tuj'ša olmuňč-šillijen* én titeket ember-halászkokká teszlek).

6. **Inessivus és elativus.** — Mind a kettőnek közös ragja az egyes-számban *st* (*est, e, st*), a többes-számban pedig *ijn, ijn, jn, in*. — Példák az egyes-számra: *kū,tkest: kū,tk* szív; *sajest: saje* hely; *la,nnest: la,nn* város; *rīndest: rīnt* part; *olmu,st: olmo*; *ča,ļme,št: ča,ļm* szem; *po,rtē,št: po,rtē* ház | *iemnjest v. iemnest: iemnej v. iemne* föld; *vujūsest: vujūas* lélek; *Ōvnest: Ōvvan* János | *tīvdasvūdest: tīvdasvūt* teleség, tele volta; *kīdest: kīt* kéz; *a,žest: a,žč* atya; *nomest: nomm* név. — Példák a többes-számra: *olmijn v. olmujn: olmo*; *lo,nnijn: lo,nn, la,nn* város; *po,rtijn: po,rtē* ház; *pījvijn: pījev* nap; *jurtejijn: jurtej* okos; *uopsuvijjn: uopsuvvoj* tanítvány; *sinagōgin v. sinagōgijn: sinagōkk* zsinagóga.

7. **Allativus, illativus.** — Ragja az egyes-számban legközöségesebben *e, a* és néha *o, u*; pl. *nomme: nomm* név; *mie,rrē: mierr* tenger; *čqrrē: čqrr* király; *pulvdō,kke: pulvdōkk*

nemzetség; *sinagō,kke*: *sinagōkk*; *n̄jte*: *nijt* leány | *siev̄ndesse*: *siev̄ndes* sötétség; *k̄ih̄čelemu,šše*: *k̄ih̄čelemuš* kísértés | *vonse*: *vons* és *vonnas* hajó; *Orne*: *Orvan* János | *čū,tsiñče*: *čuotsañ* százados || *a,čča*: *a,čč*, *ajč* atya; *ajhta*: *ajht* csűr; *nalma*: *nal*m száj; *lanna*: *la,nn*, *lo,nn* város; *alma*: *a,lm* ég, *coelum* | *pealja*: *pielj* fül; *juolka*: *jū,lk* láb | *iemnja*: *iemnej* föld; *Abrmā*: *Abram*; *voltra*: *voltar* oltár; *slušja*: *sluššej* szolga; *uopsurja*: *uopsurvoj* tanítvány | *carstvo*: *carstva* ország; *q̄tto*: *q̄tt* (*q̄tta* ?) pokol; *p̄lto*: *pealt* szántó-föld | *r̄intu*: *r̄int* part. — Találtam még egy *i* illativusi ragot is a kildini nyelvjárásban, de csak ez egy szón: *p̄q̄hpi*: *p̄q̄hp* 8, 4, és néhány példán *s* ragot is: *lajnas*: *lajna* (*lajnas* *vā,lted* kölesön venni 5, 42); *peajvas*: *piejv* (*mien' t̄armjeñč lejv' a,nt mije t̄ann* *peajvas* a mi mindennapi kenyerünket add meg nekünk ezen napra 6, 11); *keazas*: *kiečče* (?) (*majt tij tū'γa čuoñčbetted t̄a,št* *keazas* *piejv'* mit álltak itt tétlenül a nap végeig 20, 6). Ugyancsak az *s* illativusi rag eléfordúl több illativus-alakú névutón, határozón és személyragok előtt.

Jegyzet. — A ter-lappban gyakori az *i*, *i* ragos illativus, mint: *vanz̄i*: *vans* csónak, hajó; *jo,kki*: *jo,kke* folyó; *uksi*: *uks* ajtó; *čuccīji*: *čiozaj* nyáj, csorda; *av̄ti*: *avt* egy; *r̄inti*: *r̄int* part; *konaga,ssi*: *konagas* király.

A többes-számi illativus ragja ugyanaz, mint a többes-sz. accusativusáé; pl. *olm̄ijt* v. *olmujt*: *olmo*; *s̄amaj̄t*: *s̄amm* csoda, erő; *j̄iñk̄ij̄t*: *j̄iñk* lélek; *j̄ū,lk̄ij̄t*: *j̄ū,lk* láb; *puođej̄ij̄t*: *puođej* jövő | *sij̄đij̄t*: *sij̄t* falu | *j̄ā,m̄ej̄j̄t*: *j̄ā,m̄ej* halott; *čūhp̄j̄ij̄t*: *čūhpej* arató; *lāmpsij̄t*: *lāmpas* juh.

8. Partitivus. — A többi három fő lapp nyelvjárás ezt már nem ismeri. Ragja az egyes számban *đ*, *etted*, *e,tted*; pl. *ša,kk̄ed*: *ša,kk̄* disznó (š. *šurr čucco* nagy disznócsorda); *pr̄orokked*: *pr̄orok* próféta (*šū,reamp p.* nagyobb a prófétánál); *s̄ammed*: *s̄am* erő, csoda (*s̄on' s̄ammed ienam̄p* több csodája); *ė,k̄ked*: *ė,k̄* év (*kūztemplo,je* *ė,k̄ked* húsz évig); *m̄itta,red*: *m̄itta,r* vámos, publikanus; *reakliñčed*: *reaklañč* bűnös (*iennyer m̄itta,red i* *reakliñčed* sok p. és b.); *lejp̄ed*: *lejp* kenyér (*tonn viert l.* annyi kenyeret, finn: *niin monta leipää*) | *cirkvetted*: *cirkev* templom (*šū,reamp c.* nagyobb a templomnál); *pr̄oroketted*: *pr̄orok* próféta; *lāmpsetted*: *lāmpas* v. *lāmpes* juh; *uopsurjetted*: *uopsurvoj* (*kūztemplo,kk* u. húsz tanítvány); *čūpjetted*: *čūpej* arató (*lejp-sujned iennyer, a* *čūpjetted* *vā-*

nas az aratás sok, de az arató kevés); *iemnjetted*: *iemnej föld*; *lo_{nt}n_hetted*: *lo_{nt}* (dimin. *lo_{nt}nej*) madár (*tij liepped pu_{reamp} ien_{ne_r} u_{cc} lo_{nt}hetted* ti jobbak vagytok sok kis madárkánál); *olm_{ie}t_{te}d*: *olmo* (dim. *olm_{ne}j*).

Jegyzet. — Az akkalai és ter-lappban az egyes-számi part. ragja *t*; pl. *jennoj niezanot* sok asszony: *nieszan*; *vit talantet* öt talentum: *talant*, A. | *sist ču_ttet akca* náluk kilencz csúd van: *ču_tte* csúd T.

A többes-számban a partitivus ritkábban fordul elő. Ragja *ijt* (az akkalai és notozeroiban *it*), *ij*, *ij*, *j*; pl. *qsgijt*: *qsser* (csak többes-számban) ruha (*j_{it}nk ijja lea šu_{reamp} p_ormuššed i ro_{nk} ijja lea šu_{reamp} qsgijt* a lélek nem több [tkp. nagyobb]-e az edelnél és a test nem több-e az öltözetnél? 6, 25); *siemaj*: *siema* mag; *pukij*: *pukk* minden (*l_i u_{em}us pukij siemaj* legkisebb minden magnál 13, 32); *sentijj*: *sontej* fű 13, 32 | *akce k_{är}nassijt* kilencz holló: *k_{är}nas* T. | *jenap ko_ztapl_ogit legi_onit a_njelit* többet tizenkét légió angyalnál 26, 53. A. — *iannij l_i tu_jit mu_{anne}* sok fáradtságom van nekem: *tuj*, *tuoj* fáradtság, N.

9. A b e s s i v u s. — Az orosz-lapp abessivus se más, mint a névszó genitivusának összetétele a *χā*, *χα* elkopott viszonyzóval; pl. *tūj'χα* dolog nélkül: *tūj*; *cistχα* tisztelet nélkül: *cist*; *jū_lkχα* láb nélkül: *jū_lk*; *kīd'χα*: *kitt* kéz. — A többes-számban: *niznijχā*: *nizan* asszony (többes-sz. genit. *niznij*); *pārnajχā*: *pā_{rn}* fiú (többes-sz. gen. *pārnaj*).

2. §. A névszóhoz járuló viszonyesetek áttekintése.

E g y e s - s z á m.		T ö b b e s - s z á m.
Nom.	—	—, ' A. <i>i</i> , T. <i>i</i>
acc.	—, ' T. <i>im</i> , <i>i</i>	<i>ijt</i> , <i>ijt</i> , <i>jt</i> N. <i>ijd</i> , A. <i>it</i> , <i>o_it</i> , <i>o_id</i> , <i>o_d</i> , T. <i>t</i>
gen.	—, ' T. <i>i</i>	<i>ij</i> , <i>ij</i> , <i>j</i> A. <i>i</i> , <i>o</i> , T. <i>i</i>
com.	<i>ijn</i> , <i>ijn</i> , <i>jn</i> , <i>in</i> , <i>in</i> T. <i>l</i> , <i>n</i>	[<i>ij guojm</i> A. <i>ij v. i -vujm</i>]
ess.	<i>n</i> A. <i>in</i>	* <i>n</i> A. <i>in</i>
iness. } elat. }	<i>st</i> (<i>est</i> , <i>e_ist</i>)	<i>ijn</i> , <i>ijn</i> , <i>jn</i> , <i>in</i>
allat. } illat. }	<i>e</i> , <i>a</i> , <i>i</i> , <i>s</i>	<i>ijt</i> , <i>ijt</i> , <i>jt</i> stb. mint az accusativusban.

part.	<i>ð, etted, etted</i> A., T. <i>t</i>	<i>ijt, ij, ij, j</i> A. N. <i>it</i>
abess.	[<i>χā, χa</i>]	[<i>ijχā, ijχa</i>].

3. §. Paradigmák a névragozásról.

A) Egyes-szám.

Nom.	<i>vīlj</i> fitestvér	<i>cqrr</i> király
acc.	<i>vīlj'</i>	<i>cqř'</i>
gen.	<i>vīlj'</i>	<i>cqř'</i>
com.	<i>vīljijn</i>	<i>cqrijn</i>
ess.	<i>vīljen</i>	<i>cqrrēn</i>
iness. } elat. }	<i>vīljest</i>	<i>cqřest</i>
allat. } illat. }	<i>vīlje</i>	<i>cqrra</i>
part.	<i>vīljed</i> v. <i>vīlje,tted</i>	<i>cqrrēd</i>
abess.	<i>vīljχa</i>	<i>cqřχa</i>

Nom.	<i>porht</i> ház	<i>kītt</i> kéz
acc.	<i>porht'</i>	<i>kīd'</i>
gen.	<i>porht'</i>	<i>kīd'</i>
com.	<i>porhtijn</i>	<i>kīdijn</i>
ess.	<i>porhtēn</i>	<i>kīttēn</i>
iness. } elat. }	<i>porhtest</i>	<i>kīdēst</i>
allat. } illat. }	<i>porhte</i>	<i>kītte</i>
part.	<i>porhted</i>	<i>kīttēd</i>
abess.	<i>porhtχa</i>	<i>kīd'χa</i>

Nom.	<i>pūlvōokk</i> nemzetség	<i>a,čč, ajč</i> atya
acc.	<i>pūlvōoř'</i>	<i>a,čž'</i>
gen.	<i>pūlvōoř'</i>	<i>a,čž'</i>
com.	<i>pūlvōořin</i>	<i>a,čžin</i>
ess.	<i>pūlvōokken</i>	<i>a,ččen, ajčen</i>

iness. } <i>pūlvδo₁rest</i>	<i>a₁žest</i>
elat. }	
allat. } <i>pūlvδo₁kke</i>	<i>a₁čča, ajča</i>
illat. }	
part. <i>pūlvδokked</i> v. <i>pulvδo₁ke, t-</i>	<i>a₁ččed, ajččed</i>
	<i>ted</i>
abess. <i>pūlvδo₁χa</i>	<i>a₁ž'χa</i>

Nom. <i>rā₁ss</i> mag	<i>sārnmuš</i> mondás
acc. <i>rā₁z</i> v. <i>rā₁z'</i>	<i>sārnmuš</i>
gen. <i>rā₁z</i> v. <i>rā₁z'</i>	<i>sārnmuš</i>
com. <i>rā₁zijn</i>	<i>sārnmušijn</i>
ess. <i>rā₁ssen</i>	<i>sārnmuššen</i>
iness. } <i>rā₁zest</i>	<i>sārmužest</i>
elat. }	
allat. } <i>rā₁ssa</i>	<i>sārnmušše</i>
illat. }	
part. <i>rā₁ssed</i>	<i>sārnmuššed</i>
abess. <i>rā₁zχa</i>	<i>sārnmušχa</i>

Nom. <i>uopsuvvoj</i> tanítvány	<i>ienn, iēnn, anya</i>
acc. <i>uopsuvvoj'</i>	<i>ienn</i>
gen. <i>uopsuvvoj'</i>	<i>ienn</i>
com. <i>uopsuvjijn</i>	<i>īnnijn</i>
ess. <i>uopsuvjen</i>	<i>iennen</i>
iness. } <i>uopsuvjest</i>	<i>ienest</i>
elat. }	
allat. } <i>uopsuvja</i>	<i>eanna</i>
illat. }	
part. <i>uopsuvje, tted</i>	<i>ienned</i>
abess. <i>uopsuvvojχa</i>	<i>ien'χa</i>

B) Töb b e s - s z á m.

Nom.	<i>lajχ', lajχe adomány</i> (<i>lajχ</i>)	<i>mūr' fa (mūrri)</i>
acc.	<i>lajχijt</i>	<i>mūrijt</i>
gen.	<i>lajχij</i>	<i>mūrij</i>
com.	<i>lajχij guojm</i>	<i>mūrij guojm</i>
ess.	<i>lajχen</i>	<i>mūrren</i>
iness. } elat. }	<i>lajχijn</i>	<i>mūrijn</i>
allat. } illat. }	<i>lajχijt</i>	<i>mūrijt</i>
part.	<i>lajχijt, lajχij</i>	<i>mūrijt, mūrij</i>
abess.	<i>lajχijχa</i>	<i>mūrijχa</i>
<hr/>		
Nom.	<i>kīd' kéz (kītt)</i>	<i>pārri', pārna fiú (pārri)</i>
acc.	<i>kīdijt</i>	<i>pārnajt</i>
gen.	<i>kīdij</i>	<i>pārnaj</i>
com.	<i>kīdij guojm</i>	<i>pārnaj guojm</i>
[ess.	<i>kītten</i>	<i>pārren]</i>
iness. } elat. }	<i>kīdijn</i>	<i>pārnajn</i>
allat. } illat. }	<i>kīdijt</i>	<i>pārnajt</i>
part.	<i>kīdijt, kīdij</i>	<i>pārnajt</i>
abess.	<i>kīdijχā</i>	<i>pārnajχā</i>
<hr/>		
Nom.	<i>nīzan' asszony (nīzan)</i>	<i>a,lg', alge fiú (a,lk)</i>
acc.	<i>nīznijt</i>	<i>a,lgijt, o,lgijt</i>
gen.	<i>nīznij</i>	<i>a,lgij, o,lgij</i>
com.	<i>nīznij guojm</i>	<i>a,lgij v. o,lgij guojm</i>
[ess.	<i>nīznen (nīzanen?)</i>	<i>a,lken]</i>
iness. } elat. }	<i>nīznijn</i>	<i>a,lgijn v. o,lgijn</i>
allat. } illat. }	<i>nīznijt</i>	<i>a,lgijt v. o,lgijt</i>
part.	<i>nīznijt, nīznij</i>	<i>a,lgijt v. o,lgijt</i>
abess.	<i>nīznijχā</i>	<i>a,lgijχā, o,lgijχā</i>

4. §. Névutók.

a) Genitivussal járók:

1. *a₁ln*, A. *a₁ln* -n, ra; *ol'*, *ol* -ra.

2. *bajas* -ról (*kāldij sīniyt sārmen ižes bajas* megtiltotta nekik, hogy róla beszéljenek).

3. *čod'*, T. *čot* által, keresztül (a ter-lappban elativussal is: *čot tāvtest* a csonton keresztül).

4. *gieččen*, *gieččen* -tól, ért, -úl (*olmij gieččen* emberektől; *tonn gieččen* azért; *uopsevūd' g.* bizonyosságul 10, 18.)

5. *guojk* -ért, miatt.

6. *guojm*, *kuojm* T. *giojm* A. *vujm* -val, -vel.

7. *gorren*, *gorren* ról, felől, től; A. *ga₁rn* -nál; *gūrest* -n, mellett, -nál (*čuokas g.* az ú'on, út mellett); *gorra*, *korra*, A. *gāra* -hoz (*tōn'gorra* hozzád; *ižes korra* magához 3, 7; A. *tijji gāra* hozzáatok; *māgojid gāra* az árusokhoz 25, 9); Kl. *monij kuotte-gurris* ment a háza közelébe.

8. *kaska*, T. *kaski* közepett, közepén, közben; *koskest*, A. *koskost* között; *ko₁ske*, *koski* közé.

9. *lu₁nn*, A. *lu₁n* -nál; *luz'*, *luz* -hoz.

10. *mietta* mentében, T.

11. *nalla* (csak bizonyos adverbialis kapcsolatokban: *ieres nalla* másképpen, különben; *ovt nalla* hasonló, tkp. egyre; *tūt nalla* teljes).

12. *ovtel* és *ovdest* előtt; -ért, helyett, -nek; *o₁vte*, *evte*, T. *a₁vti* elé.

13. *pajjel*, A. *pejžil*, T. *pijjele*, *pijjele* által, át.

14. *pírr* körül.

15. *rajest* -tól fogva (*ted' rajest* attól fogva, azonnal; A. *an₁rečē r.* mostantól fogva, *отнынѣ*); *rajje* v. *rajja* -ig.

16. *sajja* -ért, helyett (*ča₁lm ča₁lm sajja i pā₁nn pā₁n' sajja* szem szemért és fog fogért).

17. *sisn*, T. *sizn* -ben, -ből; T., N. *si₁t* ben (közt); *size*, *siz*, T. *siz* (ter-lapp *siz* illativussal is: *nārodu siz* a nép közé: *nārot*) be (közé).

18. *tieht*, *dieht* N. -ért, A. *det*.

19. *tū₁kken* -n túl, mögött; -n *Jordan tū₁kken* a Jordánon

túl; *k̄r̄šel' mun' tū,ikken* könyörülj meg rajtam); *tuokka* mögé, tulsó félre.

20. *v̄aras* ért, végett, miatt.

21. *vuoln* alatt, alól (Kl.), A. *vo,ln*, T. *vi,ln*; — *vuolla*, A. *volla*, N. *vuolla*, *vuoll'*, T. *vi,le*, *vi,l* alá.

b) Viszonyszók genitivussal, elativussal és partitivussal:

22. *mañña* után.

23. *p̄ā,le*, *p̄ā,l'*, *b̄ā,l'* -kor (*tānn p.* akkor); *pa,lest* -től fogva (*teð' p.* ettől fogva).

24. *m̄ilt*, Kl. *milti*, A. *melt*, *mielt*, T. *m̄ilte* szerint, mentében, után, -vel.

c) Viszonyzók illativussal és partitivussal:

25. *a,lt* -nál, mellett, hosszában, mentében (partitivussal); -hoz (illativussal); *a,l̄tla* -hoz (*m̄i,nne a,l̄tla* hozzám 15, 8).

d) Viszonyzók illativussal:

26. *ra,ste*, T. át, fölött (*ra,ste mieri* a tengeren át, *ra,ste kimne az üst fölött*).

27. *p̄i,ijas* föl, fölfelé (*p. jogi* a folyón fölfelé), T.

J e g y z e t. Genitivussal van az utóbbi kettő?

e) Viszonyzók genitivussal és illativussal:

28. *vuosta*, T. *vi,osta* ellen, elé.

5. §. Igehatározók.

A) Helyre vonatkozók:

1. *ko* (kérdő névmástő): *ko,st*, Kl. *ko,ste* hol, a hol; *'koñg'*, a hol; *k̄öz'*, Kl. *kozo*, T. *k̄öz*, *kozi*, N. *k̄ös* hová, a hová, T. *ni kozi-gen* sehová se.

2. *to*, *tu* (mutató névmástő): *to,γ'*, T. *togo* oda (*togo-že* ugyanoda); *to,mpe* onnét, A. *tombe* ott, amott; T. *t̄obelt*, *tobelt* ott, onnan; *tu,mpla* onnét el; T. *tu,mpe,la* odább.

3. *ta*, *tø* (mutató névmástő): *tā,st*, N. *to,st* itt, ott; T. *ta,ssi*,

ta,sse oda; *ta,mpe* ott; *ta,mpet*, *ta,mbet*, *ta,mpeð* onnan, ott; Kl. *tā,le*, *ta,l* ott (*ta,lli* ott van).

4. *te* (mutató névmástő): *test* itt, innen, onnan; *tēre*, T. *tiege* ide.

5. *čorast* oldalról, *čorro* félre, N.

6. *ku,hken* távol, messze; A. *ku,keldago,št* távolról; T. *kukkiž* messzire.

7. *lāhptest* mellette, közel, T.

8. *māst*, Kl. *māzo*, *māz'*, A. *māsa,t*, N. *māsat*, T. *māzīt* vissza.

9. *olguš*, *olkuš*, A. *olgas*, T. *olkis*, *olkuzi* ki; *olge,lt*, A. *olgo,lt* kívül, kívülről; A. *olg-bie,lt* kívülről; (A. *olg-ga,šn* távolról).

10. *a,lt*, A. *o,lt* közel.

11. *ovdos* tovább.

12. *pajjel*, A. *pejžil* át (*vūjjed p.* átúszni, -hajókázni).

13. *paγo*, Kl. *pagu*, T. *pāgi* el, weg (f. *pois*).

14. *pīrr* körül (*p. monned k. menni*).

15. *sīrdi* előtte, N. (149. l.)

16. *sisn* bent, belül; *sīst* belül A.; *siskelt* belül, belülről, A.; *size* be.

17. *volas*, T. *violas* le, lefelé.

18. *pajas* föl, T. *pejas* fölfelé.

19. *vuosta*, A. *vosta*, T. *viosta* vissza.

20. *kīytlas* kétfelé, T.

21. *kuo,dest* otthon; T. *koatta,s* haza.

B) Időre vonatkozók :

1. *kuo,ss*, T. *kio,ss*, N. *kua,ss*, *kue,ss* mikor, valamikor; — *ni kuo,ss* soha.

2. *tiošs* akkor T. (*tiošs-a,l-kiošs* valamikor, tkp. akkor vagy mikor).

3. *tanna* akkor; *tā,l*, T. *ta,lle*, *ta,le*, N. *to,lle*, *tol*, Kl. *taγ* ekkor, akkor | *tonn vuor'* akkor | *dé hát*, akkor.

4. *tel* Kl., *te* most, N.; *testyana*, *tedexanna* mindjárt.

5. *tula*, T. *tu,l* régen, hajdan | *ju,kke vuor'* mindig; A. *ju,kk bā,l* mindenkor.

6. *a,tt*, T. *a,tte* most.

7. *ākša* megint, T.; *ovta*, T. *avta* megint, ismét; A. *das* ismét; *vā,št* ismét | *veal'*, T. *veala* még.

8. *jie,χxe* mindig T.
9. *juš* Kl., *jū* T. már; *uže*, T. *ušte* már.
10. *keačča* végre.
11. *ku,kke* sokáig, T.; *kū,ħk* id., N.
12. *mañña*, *maññelest*, *ma,ñlest*, *mañña test*, A. *mañña dost* azután; T. *ma,ññelest* utoljára; — *ma,ñ'mu,ssse*, A. *majimu,ssse*, T. *ma,ñemi,s* végre, utoljára.
13. *mo,ññed* későn.
14. *ovtel*, T. *avti,le* előbb, inkább; *ovtlest*, N. *ovdlest* előbb, először.
15. *tovj'* gyakran.
16. *vaktiñne* azonnal; *vaktamp*, A. *viktap* hamar; *tovda* mindjárt.
17. *inccekk*, *incék*, Kl. *inciejk*, *incejka* T. *jintsiejke*, N. *iedesin* reggel; *piejvaga* nappal, T. *iekna*, *ieknañč*, N. *ieħke,ld*, *ieħkild* este; *ikka*, A. *jehka*, T. *jekka*, *jikka* éjjel; *tā,rm* ma; *jenta* holnap; *talva* télen.

C) Módhatározók:

1. *aktis* egybe, össze, T.; *oχto* egyedül, külön; *ovtest* együtt.
2. *aštu* igazán, valóban T. *ošte* valóban, Kl.
3. *čevta*, *čuovta*, A. *čotta*, T. *čitta*, *čitte* igen, nagyon.
4. *dā* igen (ja).
5. *iesk* (tel *iesk* csak most) Kl.; *jiesk'* csak T. (*ta,ł* j. csak akkor).
6. *koχt*, *koht* mint, a mint | *monn* mint 18, 13.
7. *korsiñne* nagyon.
8. *kuvtit*, *kuvti,t* T. ketté | *kaskit* ketté, T.
9. *lapta* külön.
10. *nitt* így, úgy.
11. *maχt*, *maht*, A. a mint, a hogyan.
12. *losdiñne* gonoszúl | *tuvta* sebesen T. | *mealgaj* halkán T. *kommat* fölfordítva T. | *vovse* egészen N. | *pureap* inkább A.
13. *ma,ne*, *ma,n* miért Kl.

6. §. Birtokos személyragok.

A casusragokhoz járuló birtokos személyragok az orosz-lappban ezek :

Egyes-szám.	Többes-szám.
1. szem. <i>m, n</i>	1. szem. <i>n</i>
2. » <i>nt, t</i>	2. » <i>nt</i>
3. » <i>s</i>	3. » <i>s</i>

Mint hogy nem minden casusban találkoztam birtokos-ragos szókkal, nem is adhatok rendszeres paradigmákat, hanem csak a talált alakok legföltűnőbb példáit sorolom föl.

A) Egyes-számi birtokosragokkal:

1. Egyes-számi I. személyre.

Egyes-sz.

- Nom. *a,žňam, a,ččan* atyám, T. *vĭlĭm* bátyám; *ĭorpnam* hugom.
 acc. *a,ľkan* fiamat | *nĭjtĭm* a leányomat T.
 gen. *a,ččan* 10, 33 | N. *ajjĭzan* atyácska, T. *jeačan, jeanan* atya, anya.
 com. *kü,tkĭjnan* szív | N. *sejbinam* fark, T. *ĭorpnan* hug (*ĭorpen*).
 iness.-elat. T. *nakkareastan* és *nakkareasan* álmomban.

2. Egyes-számi II. személyre :

Egyes-sz.

- nom. T. *ĭorpnat* hugod; N. *neažžaht* anyád.
 acc. *ľajĭant* adomány; *a,žant* atya.
 állat.-illat. *koatsant* házadba, haza.
 com. *vĭljĭnant* testvér; *ujvinant* fej | T. *ĭorpnant* (*ĭorpen*) hug.
 iness.-elat. T. *nakkareasant* álmodban.

3. Egyes-számi III. személyre :

Egyes-sz.

- nom. T. *ā,ľkes* (*ā,ľke*) feleség; *nĭjtĭs, nĭjtĭs* leány; *ajges* nagypapja.
 acc. *a,žĕs* atya, *ľňkes* lélek | T. *ā,ľkes* feleség; *nĭjtĭs, nĭjtĭs* leány, N. *čolmĕs* szem.
 gen. *iennĕs* anya, *vĭľjes* testvér.
 com. *ĭnnĭjnis* anya | T. *ĭienĭjnes* anya, *ajgĭjnes* öregatyja | T. *kĭd-les* kezével (*kĭtt*).
 ess. T. *kāpkenes* feleségül.

iness.-elat. *kqpkestes* feleség, *slā,veses* dicsőségében 6, 29 | T. *ajges* nagyapa (*ajge*); *vī,ssises* zsák (*viss*); *vīljes* bátya.
 allat.-illat. *vīljes* 18, 35; *vīljis* 5, 22, *vīljes* 22, 24 testvér; *jīnko,s* lélek | T. *jeāčča,s* atya (*jiečče*); *iorpnes* (*iörpen*); *kāpkis* feleség (*kāpke*); *vanzis* csónak (*vans*).

Többes-sz.

nom. T. *pārna,s* gyermekei; *čieles* belei.
 acc. *kīdijdis* kezeit | T. *nīrijdes* kötél; *čē,lmides*, N. *čilmeas* szem.
 com. N. *juo,ljines* lábaival.
 allat. illat. T. *nijtis* leányaihoz.

B) Többes-számi birtokosragokkal.

1. Többes-számi I. személyre :

Egyes-sz.

Többes-sz.

ess. N. *nuorrenen* fiatal ko- allat.-illat. *vealglajdan* adósaink-
 runkban. nak.
 allat.-illat. N. *portsēn* házunkba.

2. Többes-számi II. személyre :

Egyes-sz.

Többes-sz.

gen. *a,lm-ažant* égi atya 5, acc. *qsrijđant*: *qseř* ruha 5, 40.
 45. gen. *vīljent* *guojm* testvéreitekkel
 5, 47.

3. Többes-számi III. személyre :

Egyes-sz.

Többes-sz.

nom. T. *a,lkes* fiúk; *mīris* —
 fájuk.
 acc. *vonsēs* hajójukat; *a,žes* *kīdijdis* kéz; *sqjmijdis* háló
 atya | T. *nijts* leány, N. (*sqjm*); *kāsvajdis* orcza.
sejbes fark.
 gen. — *kīdijdis* *a,ln* kezeiken 4, 6.
 com. *ožijnis* atyukkal; *jīnki-* *nq,lmis* *guojm* szájaikkal 15, 8.
nis lélek.
 allat.-illat. T. *jeanna,s* anyjuk-
 nak.

Az orosz-lappban is találunk viszonzyszókat birtokosragokkal: *vuolnan* alattam; *mieltant* magaddal, *mīlđes*, T. *mīlđes* magá-

val, vele; *kosknés, kosknis* magukban, egymás közt 21, 25.; T. *tiokkenant* mögötted.

Jegyzet. A birtokos személyragok helyett a lpK-ban is sokkal gyakrabban használatos az illető szó a személynévmás genitivusával vagy elativusával és néha a refl. névmás gen.-val összekötve; pl. *mun' sluššej* szolgám; *tōn' roñk* tested; *sōn' kqmgijt* saruit; *mien' ajč* v. *ačč mīnest* atyánk; *tien' ajč* atyátok; *ku,tk tienest* szívetek; *sien' ča,lm'* szemek.

7. §. Névmások.

A) Személynévmások.

A lpK.-ban, a többi lappsággal ellentétben, a duális teljesen kiveszett. Csak egy helyen találtam nyomát, midőn a többeszámot és dualist egy-képen jelölő *sij* 3. személyű névmás mellett *sonaj* alakra is akadtam, még pedig tisztán dualis értékkel: *sonaj lejjēn kū,ll-šilej* ők [ketten] halászok voltak 4, 18. Többször sem ezen, sem más dualis alak a közlött szövegekben sehol sem fordul elő.

A lpK.-ban a személy-névmások ragozása a következő:

	Egyes-sz.	Első személy.	Többes-sz.
nom.	<i>mun, mon</i>	<i>mij</i>	
acc.	<i>mūn', mun', Kl. muno A. mū T. muni</i>	<i>mienij, mienij N. mijjit</i>	
gen.	<i>mūn', mun', Kl. muno A. mū, T. muni</i>	<i>mienij, mīnij, mien', mīn T. mīni, A., N. mij</i>	
com.	<i>munijn A. mujn</i>	<i>mīnij goojn</i>	
iness.-elat.	<i>munest, munst A. mu,st, T. must</i>	<i>mīnest A., T. mīst</i>	
allat.-illat.	<i>mu,ne, mī,ne, Kl. minni, minne T. mī,ni, menne</i>	<i>mijje, Kl. mijji A., N. mijjit.</i>	
part.	<i>munneō</i>		

Második személy.

	Egyes-sz.	Többes-sz.
nom.	<i>ton</i>	<i>tij</i>
acc.	<i>tōn', Kl. tonō T. toni, A., N. tū</i>	<i>tienij, tienij A. tijjit, tijjid</i>

gen.	<i>tōn'</i> T. <i>toni</i> , A., N. <i>tū</i>	<i>tienij</i> , <i>tīnij</i> , <i>tiene</i> , <i>tien'</i> , <i>tīn'</i> A. <i>tijje</i> , <i>tijji</i>
com.	<i>tōnijn</i> A. <i>tujn</i>	A. <i>tijji-vujm</i>
iness.-elat.	<i>tōnst</i> , <i>tonst</i> A. <i>tu_ist</i> , N. <i>tust</i> , T. <i>tost</i>	<i>tiene_ist</i> , <i>tīne_ist</i> A. <i>tīst</i> , <i>tīst</i>
allat. illat.	<i>to_inne</i> T. <i>to_inni</i> , A. <i>tu_inne</i> .	<i>tijje</i> A. <i>tijjī_it</i> , <i>tijjī_id</i>
part.	—	<i>tijjed</i> .

Harmadik személy.

	Egyes-sz.	Többes-sz.
nom.	<i>sonn</i> , <i>son</i>	<i>sij</i>
acc.	<i>sōn'</i> T. <i>soni</i> , A. <i>sū</i>	<i>sieni_it</i> , <i>sīni_it</i> , <i>sīni_it</i> A. <i>sijjī_it</i> , T. <i>sieni</i>
gen.	<i>son'</i> T. <i>soni</i> , A. <i>sū</i>	<i>sieni_ij</i> , <i>sieni_ej</i> , <i>sīni_ij</i> , <i>sien'</i> , <i>sīn'</i> A. <i>sijjī</i> , <i>sij</i>
com.	<i>sōnijn</i> , <i>sōnijn</i> , <i>sōnin</i> A. <i>sujn</i> .	<i>sīni_ij guojm</i> A. <i>sijjī-vujm</i>
iness. elat.	<i>sōne_ist</i> , <i>sōnst</i> , <i>sonst</i> A., N. <i>su_ist</i> , T. <i>sost</i>	<i>sieni_est</i> , <i>sieni_est</i> , <i>sīne_ist</i> , 10, 26. <i>sieni_in</i> A., T. <i>sist</i>
allat. illat.	<i>so_inne</i> , <i>su_inne</i> T. <i>so_inni</i>	<i>sijje</i> , Kl. <i>sijjī</i> T. <i>sijj'</i> , A. <i>sijjī</i> , <i>sijjī_it</i> , <i>sijjī_id</i>
part.	<i>sōnne_d</i> .	<i>sieni_it</i> 6, 26; <i>sijjed</i> 22, 28.

Harmadik személyű dualis nominat. *sonaj* 4, 18.

B) Reflexiv névmás: *ičč*, A. *ič*, *īž*, T. *jīčč*, *jīč*, N. *jiehč* a mondatbeli alanynak megfelelő személyragokkal. A nominativusban rendszeren nem veszi föl a személyragokat. Genetz szövegeiben a következő esetekben fordul elő:

Első személy. Egyes-sz. nom. *mon ičč*, N. *mon jiehč*; gen. *iččan*, A. *ičen*. A többes-számiban nem fordul elé.

Második személy. Egyes-sz. nom. *ton ičč*; acc. *īžant*; gen. *īžant*; elat. *īž'sant*, all. *ičsant*, A. — Többes-sz. nom. *īžant*, A.; gen. *īžant*, A. *īžit*; iness.-elat. *ičsant*; allat. *ičsant*.

Harmadik személy. Egyes-sz. nom. *son ičč*, N. *jijjis* (152. lap); acc. *jijjes* N.; gen. *īžes*; com. *ičnis*; iness. *ičnis* 12, 26 (*ju_ikke carstva, kŭ rqt_ikj ičnis* minden ország, mely megoszlott magában v. meghasonlott magával, *всякое царство, раздѣлившея само въ себя* 12, 25); allat. *iččis*, T. *jīččis*, A. *ičses*;

part. *iččedes* 12, 45. — Többsz. nom. *īža*, acc. *īžes* (*īža īžes* önmagukat) 19, 12; gen. *īžes*, *iččes*, *iččis*, *iččes*; allat. *iččes*, *īžijdis*. — Többsz. iness. vagy comitativus? *ičnis* külön, finn *erinnänsä*, or. *наединѣ* 17, 19.

Nyomatékos refl. alakok: *šqbešt īžant ałtmuš goitt ičč īžan* szeresd felebarátodat mint tenmagadat 19, 19; *ič ičsant tenmagadnak* 27, 40; *ič ičses* önmagának 27, 42.

C) Mutató névmás.

1. *tätt* ez, az.

Egyes-sz.

Többsz.

nom. *tätt*, Kl. *taitte* | T. *taittē* *tākk* | T. *taikke*, *tāk*, A. *tak*

acc. *tānn* | A., N. *tan*, T. *tājt*, *tāit* | A. *tajd*

taimme

gen. *tānn* | T. *tānne*, *taanne*

com. *tājn*

iness.-elat. *tāiđ'*, *tađ'* | T. *taist*, *tājn*, *tajn*.

taide

allat. *taissi* T.

part. *tāđ'*, *tāiđ'*.

2. *tott*, T. *toitte* az, ez (egyes-sz.: acc. *tonn*, *ton*; gen. *tonn*, *ton*; iness.-elat. *toist*; allat. *tos*. — Többsz. nom. *tokk*; acc. *tojt*; gen. *toj*; iness.-elat. *tojn*; allat. *tojd*, A.).

3. *tu,tte* amaz, T. (gen. *tun* Kl.; iness.-elat., *tu,đ'*; part. *tu,đ'*. — Többsz. nom. *tukko* Kl., *tu,kke* T., *tuk*, *tok* N.).

4. *tett* (?) ez, az, (iness.-elat. *ted'* *test*, *test*; part. *ted'*).

5. *to-lahte* 18, 4, *to-lajte* 13, 34, *to-lajne*, *to-lajn'*, 20, 14; 7, 12. ez; (A. *tāllan šond ol* ezen nemzetségre 23, 36).

6. *mukka*, *muka*, A. *mokkam* ilyen; *tēle-mukkem* ilyen (csak többsz. genitivusban találtam: *tēle-mukmij lī ałm-carstva* ilyeneké a mennyország, *таковыхъ есть царство небесное* 19, 14).

D) Kérdő és relativ névmások.

1. *mī* mi, a mi (acc. *monn*; T. *mom*; gen. *monn*; com. *mijn*, *mojn*, T. *majn*, *maile*; iness.-elat. *maist*, *mast*, T.; allat. *mos*, *moz'*, *moz*. — Többsz. nom. *mokk*, acc. *mijt*, *mojt*, T. *majt*; gen. *moj*; iness.-elat. *mojn*).

2. *kie*, *kī* ki, a ki (acc. *kienn*; gen. *kienn*, *kien*; com. *kiejn*,

kienn; iness.-elat. *kiest*, *kie, st*; allat. *kiez*. — Többes-sz. nom. *kiekk*; acc. *kiejt*).

3. *kū*, *ku ki*, *a ki* (acc. *konn*, *kon*; gen. *konn*, *kon*; iness.-elat. (adverbiumpként) *ko, st* hol, honnan; allat. *kōz*, *koz*. — Többes-sz. nom. *kūkk*, *kukk*, *kokk*, A. *kok*; acc. *kojt*; gen. *koj*; iness.-elat. *kojn*).

4. *kuoŋoč a ki* A. (com. *kōbo, n a ki* által 26, 24; iness.-elat. *kōbest*, *kobest* 25, 28).

5. *koambaj* melyik, melyikük, T.

6. *ma, nte*, A. *mo, ntem* milyen, a milyen.

7. *koňka a mennyi*, T.

8. *momet hány* A. (*momet vārr* hányszor 23, 37).

E) Határozatlan névmások.

Kie, kī valaki; *mī nī* valami (*go, tt kie cūlkinč* tije *mojt nī* ha valaki mondana nektek valamit 21, 3); *ni-kie*, A. *ni-kī* senki; *nī mī* semmi; *ju, kja*, *ju, kjaŋč*, *ju, kke*, *ju, kjenče*, N. *juo, kke*, A. *jukikanč*, *joksoŋč* (all. sing. *jokseŋče*) minden, mindenki; *kuolea-kokk* 12, 38 és *kuolea kiekzenn* némelyek 16, 28.

Névmásszerű fő- és melléknévek: *pūkk* mind, minden, egész; *ienneŋ*, T. *jiennij*, A. *jennoji*, N. *iannij*, *jennaj* sok, sokan (*ienamp* több); *vāras* kevés; *kāžno*, Kl. *kāžnoj*, *kāžnij*, minden, mindenki; *mutam* valaki, némely, A. *muottam* némely, T. *muttam* néhány, K. *muta* néhány; *mutta, m* másik, T. (*mutta, m a, vti* karrab a másíknak eleibe futnak. — Az akkalaiban: all. s. *motne* a másíknak 25, 15); *ie, res*, *iers*, T. *jieres* más, egyéb, a többi (plur. nom. *earras* 22, 6); *nu, mp*, *nu, mb*, T. *nu, mpe* másik, más (*oxti* az egyiknek, *numpa* a másíknak 8, 9. — A. *juo, gest ovtet* numbin elválasztja egyikeket a másíktól 25, 32; — *nu, mp nu, mpas* egyik a másíknak 21, 38); *kā, nce* *kā, nces* T., *ka, nce* *ka, nzes*, A. egymással; *ju, kke-nalšem* mindenféle; *lišša kie* bárki (*kōpčēn pūhk*, *kiejt lišša kō, vnēn* összegyűjtöttek mindenkit, bárkit [a kit csak] találtak 22, 10); *lišša mī* bármi (*lišša son mojt āna, hč* bármit kérne is 14, 7).

8. §. Számnevek.

A) Alapszámnevek: 1. *oxt*, *ovt*, T. *akt*, *avt* (afti *kār-nast* egy hollótól); 2. *kūxt*, *kūjt*, Kl. *kū, it*, A. *koxt*, *kuoxt*, T. *kīkt*, *kīxt*, *kī, tt* (elat. *kī, vte*); 3. *kolm*; 4. *nielj*, T. *nielje*, N. *nelj*; 5. *vitt*,

A. *vīt*, N. *vīht*; 6. *kutt*; 7. *kiččem*; 8. *kāvc*; 9. *aγc*, T. *akca*, *akce*; 10. *lo,kk*; 100 *čūtt*; 1000 *tōfant*, *toafant*.

Szerkesztett tőszámnevek: 11. *oγtomplo,kk*; 12. *kūγtomplo,kk*; 13. *kolmomplo,kk*; 14. *nieljemplo,kk*; 15. *vittomplo,kk*; 16. *kuttemplo,kk*; 17. *kīžemplo,kk*; 18. *kāvcemplo,kk*; 19. *aγcemplo,kk*; 20. *kūγt-lo,kk*; 21. *kūγt-lo,kk oγt*; 30. *kolm-lo,k*; 40. *nielj-lo,kk* és *nieljemplo,kk*; 90. *aγc-lo,k*; 99. *aγc-lo,k aγc*.

Jegyzet. — A tőszámnevek az egyes-sz. iness.-elativusában nem *st*, hanem *ō* ragot kapnak; pl. *oγted la,nnest* egy városban 10, 23; *mañña kuttēd piejvest* hat nap mulva 17, 1.

B) Sorszámnevek az 1. és 2.-on kívül az alapszámnevekből *nt*, az akkalaiban *t* képzővel alakúlnak: 3-dik *koalmant*, A. *kolmat*; 4-dik *nieljant*, A. *nieljat*; 5-dik *vidant*, A. *vīdat*; 6-dik *kudant*, A. *kūdat*; 7-dik *kičcant*, A. *kīžat*; 8-dik *kāvcant*, A. *kavcat*; 9-dik *avcant*, A. *avcat*; 10-dik *loγant*. — Az «első» *vūsmus*, *aγtmus*, *aγdmuñč*, *aγtmuñč*, *oγtlinč*; a «második» *nu,mp*; az «utolsó» *ma,ñemus*, *ma,ñmuñč*.

Szerkesztett sorszámnevek: 11-dik *oγtomploγant*; 12-dik *kūγtomploγant*; 17-dik *kīžemploγant*; 20-dik *kūγtloγant*; 21-dik *kūγt-loγant oγt*; 22-dik *kūγt-loγant nu,mp*; — az akkalai nyelv-járásban 23-dik *koγt-lo,k-kolmat*; 24-dik *koγt-lo,k-nieljat* stb.

C) Collectiv számnevek. — *kūjtas* (acc. *kuohtas* 11, 2; elat. *kuoγtsest* 21, 31), Kl. *ku,tes*, A. *koγttest* 24, 20 (elat. *kuo,γtest* 27, 21), T. *kiōfta* ketten, двое; *kolmas* hárman; *vittas*, *vīts* öten, Kl. — *kūγto* mind a kettő, оба 9, 17, T. *kukt* beide.

D) «hányszor» kérdésre csak egy képzett számnevet találtam az akkalai nyelvben: *kolmoēst* háromszor 26, 34. — Egyébként a *vuorr* szóval összetéve alkotják: *čū,de-vuorred ienamp* százszor több 19, 27; *kiččem vuorred kičlo,γe rajja* 77-szerig; *kiččem vuor' rajja* hétszerig 18, 21.

E) A «hányszorosan» kérdésre megfelelő számnevek: *čuotsiñče* százszorosan; *kuttlo,γelinče* hatvanszorosan; *kolmlo,γelinče* harminczszorosan. Ezek tkp. allativusi alakok. Nominativusok, egyéb analogiák szerint: *čuotsañč* (ilyen alakban, de «százados» jelentéssel többször előfordúl), *kuttlo,γelañč* hatvanzoros; *kolmlo,γelañč* harminczsoros volna (v. ő. *sā,mliañč*, allat. s. *sā,mliñče* lapp ember).

I g e.

9. §. Igeragozás.

A) I n d i c a t i v u s (jelentő mód). Külön módképzője nincsen. — A p r a e s e n s b e n a tőhöz (mely több személyben gyöngülni is szokott) járúlnak hozzá a személyragok. Az egyes-szám első személyének ragja *m* (*am*, a ter.-lappban *im* is); pl. *sārnam*: *sārne-*; *tuj'sam*: *tuj'se-* | *cealkam*: *cielhke-* mondani; *oajam*: *uojje-* birni, posse | *tātam*: *tāhte-* akarni; *kītam*: *kītte-*, *kīhte-* köszönni; *antam* és *andam*: *ante-* adni; *ko,žam*: *ko,čče-* kérdezni || *toskjadim*: *toskjade-* búsulni; *manim*: (*manne-*) menni, T. — Az *m* rag néha el is maradhat: *cealhka* (v. ö. *cealkam*); *mun poada*: *puo,tte-* jönni | T. *nūji* lemegyek: (*nūje-*); *čāñi*: (*čāñe-*) lépni, merülni.

A többes-szám 1. személyének ragja *p*; pl. *vū,łkep*: *vū,łke-* menni; *monnep*: *monne-* menni; *uojjep*: *uojje-*; *cie,łhkep*: *cielhke-* mondani; *tātep*: *tātte-* tudni, ismerni. — A notozeroi dialectusban a *p* előtt hosszú *ē*-t is találunk: *sierēp*: (*sierre-*, *sirre-*) játszani; *ūrēp*: *ūrē-* futni; *jōrēp*: *jorre-* (*jōre-*) leesni.

A p r a e s e n s 2. személyének ragja *χ* (*aχ*), a többi dialectusokban (a lovozerszkiban is) mindenütt eredetibb *k*; pl. *tuj'saχ*: *tuj'se-* cselekedni; *sārnaχ*: *sārne-* mondani | *ko,čaχ*, *ko,ččaχ*: *ko,hče-* hívni; *pūtaχ*: *pū,tte-* vinni; *tātaχ*: (*tāhte-*) akarni; *oajaχ*: (*uojje-*) birni; *poadaχ*: *puo,tte-* jönni; *antaχ*, *andaχ*: *ante-*; *tiedaχ*: *tātte-* || A. *čūppak*: *čūppe-* aratni, T. *tātak*, N. *kirjtak*: *kirjtemegczifráz*.

A többes-sz. 2. személyének ragjai *be,tted*, *bētted*, *bo,tted*, *be,tted*, *βo,tted*, *bītted*, *buotted*, N. *vettet*, A. *vētte*, *vette*, *viette*, továbbá *epped*, A. *eppe*; pl. *vā,łtbētted*: *vā,łte-* venni; *ujnbe,tted*: *ujne-* látni; *uojβe,tted*: (*uojje-*); *sūtbo,tted*: *sūtte-* itélni; *ielbitted*: (*ielle-*) élni | N. *sirvetted*: *sirre-* játszani, A. *tātvētte*: *tāhte-* akarni; *porvette*: *porre-* enni; *ujneviette*: *ujne-* látni. — *tuj'seped*: *tuj'se-* tenni; *pa,žyeped*: *pa,žye-* bőjtöltni; *vū'łyeped*: (*vū'łye-*) aggódni; *mie,rdeped*: *mie,rde-* mérni | A. *tujješeppe*: *tujješe-* tenni; *močideppe*: (*močide-*) ékesíteni.

A p r a e s. egyes-sz. 3. személyének nincs ragja. Némely igenél magánhangzóváltozás történik; pl. *sārn*: *sārne-*; *vikk*:

vikke- vezet; *occe*: *occe*- keres; *čuoňč*: *čuoňče*- állni; *porr*: *porre*- enni; *jukk*: *jukke*- inni | *poatt*: *puo,tte*- jönni; *oast*: *ū,ste*- venni, emere; *kuott*: *kū,tte*- elhagyni; *vuolk*: *vū,lke*- menni, indúlni; *luošt*: *lū,šte*- elbocsátani; *miekk*: *mīkke*- eladni; *liext*: *līyte*- kimenni; | *mann*: *monne*- menni; *kavn*: *kqvne*-, *kōvne*- találni | *uopeast*: *uopse*- (*uopeste*-) tanítani; *tūjašt*: *tūj'se*- (*tūjēšte*-) tenni; *vūlkaht*: *vūlkze*- (*vūlkehte*-) küldeni; *koccall*: *koccolle*- fölkelni; *kqvvas*: *kōvse*- megtérni; *vōttatt*: *vōttotte*- járni (v. ö. praet. s. 3.)

— A többi dialectusban az egyes-sz. 3. sz. gyakran teljesebb a végű alakot tüntet föl, mint *pitta*: *pítte*- (K. *bitt*) kelleni; *cealka* mond; *alka*: *alke*- (K. *a,lk*) kezdeni, Kl. | *sārna* mond; *porra* eszik; *poatta* jön; *violka* indúl; *oajja* bír, T. | *kahča*: (*kahče*-) kérdez; *poahta* v. *poaht* jön; *oajna* v. *oajn* lát (T. *ujna*, K. *ujn*) N.

A többes 3. sz. ragja a kildini lappban *b*, gyakrabban β , β , a ter-lappban *b*, *v*, az akkalaiban *t*, a notozeroiban semmi; pl. *a,anneb*: *a,anne*- bírni; *orreb*: *orre*- ülni, maradni, lakni; *sārneβ*, *sārneβ*: *sārne*-; *ujneβ*, *ujneβ*: *ujne*-; *cielhkeβ*: *cielke*- mondani *puotteβ*: *puo,tte*- jönni; *šqb'se,β'*: *šqb'se*- szeretni | *ko,ččeb*: *ko,čče*- kérdezni; *piottev*: *piotte*- jönni; *manniv*: *manne*-, *manni*- menni, T. | *cełket*, *cielket*: *cielke*-; *sarno,t*: *sarno*-; *pījjet*: *pījje*- tenni; *puo,det*: *puo,de*- jönni A. | *cie,lke* mondanak; *ka,vne*: *ka,vne*- találni; *sierre*: *sierre*- játszani; *poarre*: *porre*- megenni; *avē*: (*avve*-) kinyitni, N.

Az indicativus praeteritum jele *ij*, *i*, *é*.

A praet. egyes-sz. 1. sz. ragja *em*, *em*, *m*; pl. *pū,ttēm* v. *pū,ttēm* jöttem; *vū,lkēm*: *vū,lke*- menni, járni; *tuj'sēm*: *tuj'se*- tenni. — A többi dialectusokban sűrűn találunk *im* ragot is: *cilkim* mondtam: *tittim*: *tütte*- tudni; *vu,lkim*: *vū,lke*- menni, A. | *vī,lkim* indultam; *šīžnim* szerteszét jártam; *tīdim* tudtam, T. | *iellim* éltem; *kieltim* megtagadtam, N. — Néha a személyrag el is marad: *puhti* hoztam, Kl.; *mun űkku* álmodtam, T.

A több. 1. sz. ragja *ijm*, *jm*, *im*, *ém*, *m*; pl. *tuj'sijm*: *tuj'se*-; *vuo,ijm*: *vuo,je*-, *vujje*- kihajtani | *ujnim*: *ujne*-; *vū,lkim*: *vū,lke*-; *qntšim*: *qntše*- érteni | *pū,đim*: *puo,tte*-; *kū,đim*: *kū,tte*- hagyni | *sārnajm*: *sārne*-; *ńurgajm*: *ńurge*- sípolni; *kū,ndēm*: *kū,nde*- viselni; *lavlom*: *lavle*- dalolni.

A præt. egy. 2. személye *ix, êx, ez*, a többi nyelvjárásokban *ik*; pl. *vierjix*: *vierje*- hinni; *pâhtix*: *pâhte*- elrejtteni; *pũttêx*: *pũtte*- jönni; *tuj'sez*: *tuj'se*- tenni | *cilkik* mondtál; *tãttik* ismer-tél, A. — *ka,vnik* találtál, *ũikkuk* álmodtál, T. — *ma,nnik* meg-csaltál, N.

A többes-sz. 2. személyének ragja *ijt, ijt*; pl. *kulijt, kulijt*: *kulle*-; *vũlkijt*: *vũlke*- menni; *vãltijt*: *vãlte*- venni; *qntšijt*: *qntše*- érteni; *vqrdijt, vqrdijt* menni. — Az akkai nyelvjárás-ban más rag *van*: *in, en*, az *it* ritkán fordul elő; pl. *ku,ddin*: *ku,dde*- elhagyni; *va,ldin*: *va,lde*- befogadni; *kĩčcin*: *kĩčče*- nézni, látogatni; *jugoten*: *jugote*- itatni; *tievv'ten*: *tievv'te*- befödözni; *kullo,n*: *kullo*- hallani | *tij ko,ndit* megöltetek 23, 35.

A præt. egyes-sz. 3. személyében *ij, ij, i, j* a rag, néha pedig semmi rag se látszik; pl. *kommordolij*: *kommordole*- könyörögni; *ujnij*: *ujne*-; *lũvtij*: *lũvte*- kimenni | *vujgij, vujkij*: *vujke*- kinyúj-tani; *šondij, šondij*: *šonte*- lenni, születni; *šontij*: *šontte*- szülni; *vũlgij, vũlkij*: *vũlke*- menni | *kulij*: *kulle*- hallani; *polij*: *polle*-félteni; *monij*: *monne*- menni; *tãtaj*: *tãhte*- akarni; *pu,tij*: *pu,tte*-hozni | *pũdij*: *pũtte*- jönni; *tĩdij*: *tĩtte*- tudni, ismerni; *ũdij*: *ũtte*- aludni; *kũdij*: *kũtte*- elhagyni; *vi,rij*: *vikke*- vinni; *mĩ,rij*: *mĩkke*- eladni; *slu,rij*: *slušše*- szolgálni; *ko,žij, ko,žij*: *ko,čče*- kérdezni | *vãldij, vãltij*: *vãlte*- venni; *q,lgij, q,lkij*: *ãlke*-kezdeni, fogni; *vã,ncij*: *vã,nce*- menni, járni; *o,ntij, o,ndij*: *a,nte*-adni; *kolvij*: *ka,lve*- vetni, säen; *bẽdij*: *bitte*-, *bitte*- kelleni; *ẽdij*: *itte*- megjelenni | *ãnaj*: *ã,nne*- kérni; *sãrnaj*: *sãrne*-; *kocaj*: *kocce*- fölkelni, fölébredni; *pãkaj*: *pãkke*- parancsolni; *oraj*: *orre*- maradni | *šondi*: *šonte*-; *ujni*: *ujne*-. Különös præt. alakok, melyekben a képző előtti tövégző magánhangzón van megjelölve a múlt képzés funkciója: *tũjĩšt* v. *tũjẽšt* cselekedett 13, 28 és 21, 33; *salĩšt* könyörült 14, 14; *vãlmišt* készített 20, 23, *tĩdist* tudott 12, 14; *kĩčĩšt* nézett 19, 26; *o,ldint* kinyújtott, *простеръ* 14, 31; *putta,sm* megtisztult, *очистился* 8, 3; *mahcẽl* visszatért 21, 18; *vũlgeht* küldött 21, 1; *uope,št* tanított 5, 2; *q,ve,đ* kinyitott 5, 2; *kõrvẽs* megfordult 9, 22 (v. ö. præsens sing. 3. sz.: *tũjašt* tesz; *ka,vvas* megtér, megfordul; *uopeast* tanít; *vũlkaht* küld stb. és Hangtan). — A notozeroiban is: *pĩj*: *pẽj* tette; *vuelk* elment; a lovoszerszkiban: *koccest* fogta. — A többi dialectusok is úgy ké-

pezik a praet. 3. személyét, mint a kildini, csak hogy az *ij* mellett az *i* gyakrabban előfordúl.

A többes-sz. 3. sz. ragja *in, in, én, en, n*; pl. *jammin*: *jam-me-* meghalni; *vū,łkèn, vū,łken*: *vū,łke-*; *pū,ttèn, pū,ttèn*: *puo,ttè-* jönni; *mo,nnèn*: *monne-* menni; *tàttèn*: *tàtte-* megismerni | *ču,ńcùn*: *ču,ńce-* állni; *òrrun*: *òrre-, orre-* lenni, maradni, lakni, letelepedni; *luńhun*: *luńhe-* nevetni | *qnnun*; *ā,anne* kérni; *sqrnun*: *sārne-*; *q,łken*: *a,łke-* kezdni, fogni; *tqhtun*: *tahte-* akarni | *cīłhken*: *cie,łhke-* mondani; *pū,ttèn*: *puo,ttè-* jönni. — A terlappban *in, in*, a lovozerszkiban is gyakran *in*, az akkalaiban *iš, eš, š (oš)*, a többes 3. sz. ragja, a notozeroiban pedig elveszett és csak a végmagánhangzó megnyújtása mutatja a nyomát; pl. *illin* éltek; *cīłhkin* mondtak, Kl. | *kiptin*: *kepte-* főzni; *iottin*: *iotte-* alunni; *porrin*: *porri-* enni; *vī,łkīn, vīłkin, vī,łke*: *vī,łke-* indúltni; *lioptin*: *liopte-* elvégezni, T. | *ištiš*: *ište-* ülni; *porriš*: *porre-* enni; *vałtiš*: *vałte-* venni; *sarnuš*: *sarno-, sarne-*; *takkuš*: *takke-* ostorozni, ütni; *pu,ttèš* jöttek; *o,ntoš* adtak; *pajnoš* föltámadtak, A. | *šo,ttè* lettek; *sij vuejžilè* hajtani kezdtek; *tierlè* elszöktek, N.

10. §. Az igékhez járuló személyragok áttekintése.

1. Praesens.

	Egyes-szám.	Többes-szám.
1. szem.	<i>m (am, T. im), — (a, p (ep), N. ep</i> T. <i>i</i>).	
2. »	<i>χ (ax) k (ak)</i>	<i>be,tted, bétted, bo,tted, be,tted,</i> <i>βe,tted, bítted, buotted N.</i> <i>vettet, A. vètte, vette, viette;</i> <i>— epped A. eppe.</i>
3. »	<i>— — (a).</i>	<i>b, β', β T. v, A. t, N. — (e, è).</i>

2. Praeteritu m.

	Egyes-sz.	Többes-sz.
1. szem.	<i>m (ém, em) in, i, —</i>	<i>m (ijm, jm, im, ém)</i>
2. »	<i>χ (ix, èx, ex) k, (ik)</i>	<i>t (ijt, ijt) A. jt (it), n (in, en)</i>
3. »	<i>— (i, ij, i, j).</i>	<i>n (in, én, en) T. in, in, A. iš,</i> <i>š, N. — (è, e).</i>

Paradigmák az indicativus praesens és praeteritumbeli ragozásról (*ujne*- látni; *sārne*- mondani; *puotte*- jönni; *vū, lke*- menni; *cie, lhke*- mondani; *tuj'se*- tenni).

Praesens.		Praeteritum.	
Egyes-sz.		Egyes-sz.	
1. sz. <i>ujnam</i>	<i>sārnām</i>	<i>ujnēm</i>	<i>sārnēm</i> (<i>sarnum</i> ?)
2. » <i>ujnaχ</i>	<i>sārnaχ</i>	<i>ujnéχ, ujniχ</i>	<i>sārnéχ</i>
3. » <i>ujn</i>	<i>sārn</i>	<i>ujnij</i>	<i>sārnaj</i>
Többes-sz.		Többes-sz.	
1. sz. <i>ujnep</i>	<i>sārnep</i>	<i>ujnim</i>	<i>sārnajm</i>
2. » <i>ujneβted</i>	<i>sārnβéted</i>	<i>ujnijt</i>	<i>sārnajt</i>
3. » <i>ujneβ', ujneb</i>	<i>sārneβ</i>	<i>ujnén</i>	<i>sārnun.</i>

Egyes-sz.		Egyes-sz.	
1. sz. <i>poadam</i>	<i>vuolkam</i>	<i>pū, ttem</i>	<i>vū, lkēm</i>
2. » <i>poadaχ</i>	<i>vuolkaχ</i>	<i>pū, ttéχ</i>	<i>vū, lkéχ</i>
3. » <i>poatt</i>	<i>vuolk</i>	<i>pū, dij</i>	<i>vū, lkij, vūlgij</i>
Többes-sz.		Többes-sz.	
1. sz. <i>puottep</i>	<i>vū, lkép</i>	<i>pū, dim</i>	<i>vū, lkim</i>
2. » <i>puotteβted</i>	<i>vū, lkβéted</i>	<i>pū, dijt</i>	<i>vū, lkijt</i>
3. » <i>puotteβ</i>	<i>vū, lkéβ</i>	<i>pū, ttén</i>	<i>vū, lkén.</i>

Egyes-sz.		Egyes-sz.	
1. sz. <i>cealkam</i>		<i>cālkēm</i>	
2. » <i>cealkaχ</i>		<i>cālkéχ</i>	
3. » <i>cealk</i>		<i>cālkij</i>	
Többes-sz.		Többes-sz.	
1. sz. <i>cie, lhkep</i>		<i>cālkim</i>	
2. » <i>cielkβéted</i>		<i>cālkijt</i>	
3. » <i>cie, lhkeβ</i>		<i>cālkén.</i>	

Egyes-sz.		Egyes-sz.	
1. sz. <i>tuj'sam</i>		<i>tuj'sēm</i>	
2. » <i>tuj'saχ</i>		<i>tuj'séχ</i>	
3. » <i>tujašt</i>		<i>tujišť, tuješt</i>	

Többes-sz.	Többes-sz.
1. sz. <i>tuj' šep'</i>	<i>tuj' šijm</i>
2. » <i>tuj' šeppeð</i>	<i>tuj' šijt</i>
3. » <i>tuj' šepʒ'</i>	<i>tuj' šèn, tuj' šin</i>

B) Imperativus (fölszólító mód). — Mődjegye *k* (*ekke*), mely azonban csak a többes-sz. 1. és 2. személyében lép föl.

A fölszólító mód egy.-sz. 1. személyére csak egy példát találtam a kildini lappban: *što i mun monam* hogy én is menjek 2, 8; és egyet a ter-lappban *kozi manim* hova menjek. Ragja tehát *m*. — A 2. személyben nincs személyrag és sok esetben csak a gyöngülés vagy a tö véghangzójának megmaradása mutatja a hajdani teljesebb alak nyomát; pl. *lū,št*: *lū,šte*- elbocsátni; *čūp*: *čūhpe*- vágni; *vā,lt*: *vā,lte*- venni | *cielk*, A. *celk*: *ciellhke*-mondani; *mōn'*, *mon'*: *monne*- menni; *pū,t*: *pū,tte*- vinni; *kīč*: *kīčče*- nézni; *ko,č*: *ko,hče* hívni; *poz'*: *posse*- mosni, megmosni; *mīγ'*: *mīkke*- eladni; *kūð'* v. *kū,ðe*: *kū,tte*- hagyni, megbocsátni; *puoðe*: *puo,tte*- jönni | *vujke*: *vujke*- kinyújtani; *kocco*, *kocc'*: *kocce*- fölkelni; *suohpe*: *suohpe*- vetni.

A 3. személyt összetétellel képezik a jelentő mód jelen idő egyes-sz. 3. személyével és az *q,nn*, A. *a,n* szóval; pl. *q,nn pašγw* szenteltessék meg; *q,nn poatt* jöjjön; A. *a,n son koll* halljon (inf. *kullo,t*) 25, 30; *a,n poatta* jöjjön 23, 35.

A többes-sz. 1. személyének ragja *p*, *aka*, A. *ekkep*, T. *a*, *akka*; pl. *vuolkep*, *kontaka sōn' i vāltaka sōn' kuotjej eal'* menjünk, öljük meg őt és vegyük el az örökségét 21, 38 | A. *va,nlekkap* menjünk el 26, 46 | T. *rajknatkīottep* szúrjuk egymást; *vanlahtap* nyújtjuk; *lieγta olkīs*, *vī,lšeakka* menjünk ki, nézzük | N. *vuolkap*, *vuolkahp* menjünk.

A többes-sz. 2. személyének ragja a kildini nyelvjárásban *ð*, *ekkeð*, (*jekkeð*); az akkalaiban *d*, *ekked*, *ekked*, *iekked*, *ekke*, *jekke*, *iekke*, *ikke*, *ēppe*, többször pedig semmi rag; a ter-lappban *d*, *t*, a notozeroiban *t*, *ð* és semmi rag; pl. *monneð*: *monne*-; *cie,lhkeð*: *cie,lhke*-; *puo,tteð*: *puo,tte*-; *vīččeð*: *vīčče*- futni | *kīčšekkeð*: *kīčše*-nézni; *qntšekkeð*: *qntše*- érteni; *vuj'žekkeð*: *vuj'že*- kiüzni; *vīlšžekkeð*: *vīlšže*- tekinteni; *ealžekkeð*: *ealže*- föltámasztani; *kuotje,kkeð*, *kuotjēkked*: *kuotje*- maradni 10, 11 és 5, 48 | *suohp-*

je,kked: *suohpe-* vetni (*suohpje-* vettetni) 22, 13; *kocje,kked*: (*kocce-*) fölkelni. (Lehet különben, hogy az utóbbi két példában a *j* nem is tartozik az imperativusi képzőhöz, hanem a passiv, illetőleg inchoativ igetűhöz; — v. ö. szóképzés) || A. *va,lted*: *va,lte-* venni; *kiccéd*: *kiccé-* látni | *vuor,tlékked* maradatok, legyetek 26, 38. *vuop'stiekked*: *vuopeste-* tanítani | *valvotékke*, *valvodékke*: *valvoté-* vigyázni; *su,hp'jekke*: *su,hpé-* vetni; *koccojékke*: *kocco-* fölkelni; *kicstiekke*: *kicste-* nézni; *vuopestiekke*: *vuopeste-*; *vāredikke*: *vārete-* óvakodajtok, берегитесь, 24, 4. | *rukk'dēppe*: *rukkedo-* megtartani 23, 3 | *vu,ste*: *vu,ste-* venni, emere 35, 9; *puo,tte*: *puo,tte-* jönni 25, 34; *va,lte*: *va,lte-* venni 24, 32 || T. *ma,nned* menjetek; *pihted* hozzatok; TJ. *viččet* fussatok; *kohčat* hívjatok || N. *čuovet* gyújtsatok; *pijijt* tegyetek; *poahted* jöjjetek; *kuotte* vigyetek.

A többes-sz. 3. személyére csak az akkai dialectusban találtam példát. Szintén úgy képezik, hogy a jelen idő többes-sz. 3. személye elé *a,n-t* tesznek: *a,n určēt* fussanak 24, 16.

C) **Conjunctivus.** — Módjegye *hč*, *č*, (*či*, *čé*, *če*). Gyakran előfordúl föltételes mondatokban is. Az igetűben előforduló magán- és mássalhangzózaváltozások olyanok, mint a jelentő mód jelen idő egy.-sz. 1. és 2. személyében láttuk.

Egy.-sz. 1. sz. *če*, A. *čim*; pl. *što mun sienijt tīrvyatče* hogy meggyógyítsam őket 13, 15 | *kon tātvtette*, *štob mun luoš'tčim tījijt* kit akartok, hogy eleresszek nektek 27, 17.

2. sz. *čič*, *čéč*: *što ton poad'čič* hogy te jöjj 8, 8; *lajč jimla tott*, *mojn ton oajčéč munst vie,kčuvvod* ajándék az istennek, a mit (tkp. a, mivel) te tőlem élvezhetsz, чемъ бы ты отъ меня пользовался 15, 5.

3. sz. *hč* (*ahč*, *a,hč*), A. *čij*, *či*, *č*; pl. *lišša son mojt āna,hč* bármit kívánjon is 14, 7; *što son vuolka,hč* hogy menjen 8, 34; *što son vülkča,hč* hogy küldjön 9, 38; *što šontahč* hogy beteljesedjék, hogy legyen 2, 15 | A. *što leńči kuot-čozjin tied'či*, *kon vartjem-bāl sul pōtt*, *tanna son valvočij i ij andočij kojvod ižes kuod* hogyha tudná a házi gazda, mely órában (tkp. őrállás-kor) jön a tolvaj, akkor ő vigyázna és nem hagyná (tkp. adná, даль бы) aláásni az ő házat 24, 43; *što ujnočij kieže* hogy lássa a végét 26, 58; *lečči mu,nne galgoč i jāmmed tujn* ha nekem meg kellene is hálnom veled 26, 35.

Többes-sz. 1. sz. *čep*; pl. *tātčep mij tonst ujnēd vūzχemuž* akarnánk (хотѣлось бы намъ) töled jelt látni 12, 38.

2. sz. *čipped*, *čēpped*, *čēpped*, *ehčbe,ttēd*; pl. *što tij tiedčipped* hogy ti tudjátok 9, 6.; *što šontčippede a,lm-ažant a,ken* hogy legyek égi atyátok fiaivá 5, 45; *go tij tied'čēpped mī tātt lī . . . to iēpped vier'zehčbe,ttēd vierχemmes olmujt* ha ti tudnátok mi az . . . nem itélnétek el az ártatlan embereket 12, 7; *mojt tij ānošgoad'čēpped*, *leaič tijje mun' a,lm-a,žest* a mit kértek (чего бы ни попросили), meglesz nektek égi atyámtól 18, 19.

3. sz. *ehčēn*, *čēn*, *čēn*, *čēn*, A. *čiš*; pl. *što āvnēhčēn mīnest ča,lm* hogy megnyílnak szemeim 20, 33; *što sij vuolg'čēn . . . i oast'čēn* hogy elmenjenek . . . és vegyenek 14, 15; *što olmo eal'čēn* hogy az emberek cselekedjenek (tkp. éljenek) 7, 12; *što ujnčēn tienijt* hogy lássanak titeket 6, 1 | A. *što šondočiš prōrokit kirji* hogy beteljesedjenek a proféták írásai 26, 56; *štobi ujn'čiš sijit olmu* hogy lás-sák őket az emberek 23, 5; *štobo olmu ko,čēičiš sijit* hogy az emberek hívják őket 23, 7.

Jegyzet. A notozeroi nyelvjárásban *hč* (*hči*), *iš*, *iž* módjegyet találunk, eltérő személyraggal; pl. *ūdehčim mon* adnék én; *ūttišūt mu,ņne puje-ronn'* adnátok-e nekem egy kövér meddő réntehenet; *ūdižit mu,ņne puojt-rōn'* ha adtok nekem egy kövér meddő réntehenet; többsz. 2. személyére példa: *šall'jehčevēhted* méltóztassatok.

D) Előfordúl egy alak, melyet minthogy *što* «hogy» után soha, föltétes mondatokban azonban gyakrabban előfordúl, *conditionálisnak* (föltétes módnak) nevezhetünk. Mójjegye *išč*. Egyedül a kildini nyelvjárásban és ott is csak az egyes-sz. 2. és 3. személyében találtam; pl. 2. szem. *iščij*: *go ton vujexinčij mienijt* ha te kihajtasz bennünket 8, 31; *mun pūkk to-lajte to,ņne andam*, *būdi ko,ņmerinčij mī,ņne juolka* mind ezt neked adom, ha lábamhoz borúlsz 4, 9. — 3. sz. *išč*: *go,tt kie cūlkišč tijje mojt ni* ha valaki mond(ana) nektek valamit 21, 3; *go,tt son kōvnišč sōn'* ha megtalálja őt 18, 13; *būdi sū,ll kādχinč sāmajdis* ha a só elveszti erőit 5, 13 | *kie peahotōdīšč munest* a ki megtagad engemet (wer sich lossagt von mir, кто отречется отъ меня) 10, 33; *mī tijje vū,lginč*, *antam tijje* a mi nektek jár, megadom nektek 20, 4; *kuo,ss pūdinč vēnn-ajd'* *χo,χjen* mikor eljő a szöllő gazdája 21, 40.

E) *Concessivus*. — Azért nevezem így, mert alak s néha

jelentés szerint is hasonlít a finn concessivushoz. A többi lapp nyelvjárás ezt a módot nem ismeri. Módjegye: *ń* (*ńe*, *ńi*).

Egyes-sz. 1. sz. *ńem*: *što kűskńiem sńń' qsz'įjt, to tanna mun tńrvxvam* hacsak érintem is ruháit, hát akkor meggyógyulok 9, 21.

2. sz. *ńiħ*: *go ton tătńiħ lied' tńvt nalla* ha tökéletes akarsz lenni 19, 21; *mun vuolkam tńń' műlt, ħoš ton kńőz' mńń'ńiħ* veled megyek, bárhová mégy (куда бы ты ни пошелъ) 8, 19; *tătńiħ, mij vűlķep* akarod-e, elmegyünk (хочешь ли) 13, 28; *mńjt kńń'ńiħ iemmej a,ln, tott leańć i o,lmijn kńńmańć* a mit megkötsz a földön, az meg lesz kötve az egekben is 16, 19.

Többes-sz. 2. sz. *ńűpped*, *ńépped*, *ńépped*: *go,tt tij cűlķńűpped mń,ńne* ha megmondjátok nekem 21, 24; *q,ńeš'űű'ńűpped vier'* ha hitetek lesz, если будете имѣть вѣру 21, 21; *mńjt tij ńń'-ńépped ... vűlķbetteđ* a mit ti kértek (чего ни попросите), megkapjátok 21, 22: *go,tt tij tătńépped vűlķteđ* ha el akarjátok fogadni 11, 14; *bűđi tij q,lgńépped olmńjt pro,štjed sien' rűkkįjt* ha meg fogjátok (tkp. kezditek) az embereknek bocsátani az ő bűneiket 6, 14.

11. §. Határozatlan többesi alanyra mutató igeragozás.

a) Jelentő mód. — 1. Jelen idő. Ragja *tt*, *t*; pl. *a,ńtett man* gibt: *a,ńte*- adni 13, 12; *va,łtett man* nimmt: *va,łte*- venni, elvenni 13, 12; *sűrne,tt*: *sűrne*-mondani 11, 18; *puo,łtett*: *puo,łte*- megégetni 13, 40; *ű,ńsett*: (*ű,ńse*-) elvenni 9, 15; *vűlett*: *vűle*- önteni 9, 17; *ie,łe,łt*: *ie,łle*- élni 22, 30; *q,űđett*: (*q,űđe*-) kinyitani; *lo,űo,łt*: (*lo,ķke*-) számlálni, tartani, 21, 27; *tűđett*: *tűtte*- megismerni 12, 33. (cselekvő jelentéssel: *kuo,ss ű,łķett vűj'ħeđ tienįjt* midőn titeket tűzni fognak (tkp. kezdenek) 10, 23; *ie,łe,łt go,tt jimnel ieńkał' a,łmest* élnek mint isten angyalai az égben 22, 30; *kuo,ss tienįjt a,ńteš'űűo,đett* midőn titeket átadnak 10, 19. — Szenvedő jelentéssel: *műħeđatt* gyötrődik, *vűivataań* 8, 6; *műrr tűđett šantaĵ műlt a fa* megismertetik gyümölcséről; — az akkalaiban: *kńbest lű*, *o,ńtlat ... a kńbest elleak, su,št valtlat i tot, mi lű* a kinek van, annak adatik... és a kinek nincs, attól elvétetik az is, a mi van 25, 29. — Az utóbbiak azonban aligha tartoznak ide, hanem minden valószínűség szerint igazi szenvedő alakok (v. ö. Szóképzés); mert ezen ragozásnak, nem úgy mint a finnben, e most felsorolt példákön kívül mindenütt cselekvő jelentése van.

b) Múlt idő : *iš, eš, eš* raggal ; pl. *pu_ihtiš man brachte : pu_ihte- ; o_intiš : a_inte (i pu_ihtiš son' uoju' jū_id' a_iln, i o_intiš nįjte és hozták az ő fejét tálon és odadták a leánynak 14, 11) ; *ištiš : ište* ülni 13, 48 ; *kįssiš : kįsse*- húzni ; *kōpčiš : kōpče*- kiválasztani (*kuo_{ss} son šondįj tįvt, kįssiš rintu, di ištiš i kōpčiš šįr kųlijt q_istja* mikor tele lett, kihúzták a partra és leültek és kiválasztották a jó halakat az edénybe 13, 48) ; *ko_iččėš* kérdezték : *ko_iččė-* ; *tuj'šėš : tuj'še-* tenni 17, 12 ; *pu_ihtėš* v. *pu_ihteš* : *pu_ihte-* hozni 12, 22. — Különös alak : *a sienest kųhken pińėš ša_ikkeđ šųrr čųce* és tőlük távol legelt egy nagy csorda disznó 8, 30.*

J e g y z e t. Az akkai dialectusban a határozatlan többesi alanyra mutató ragok kiszorították a praesens és praeteritum többes-sz. 3. sz. ragját és most annak a funkcióját is végzik. — A ter-lappban is találjuk már e ragokat határozott alanyra mutatóval : *olmuj va_ilteš, vikkeš sōn', avta rāppuš kįččėm solleđ* emberek fogták, vitték őt, verembe ásták hét ölnyire. — Ugyancsak a ter-lapp jokongoi dialectusában a praeteritumban *iž* ragot találunk : *soni vāltiž ja ujniž* őt meglátták (tkp. vették v. fogták és látták) ; *nārot pik sįjniž* a nép mind nevetett.

c) Kötőmód : *sluščėš (olmo a_ilk ij tōnn vāras poattańė, što so_inne sluščėš* az ember fia nem azért jött, hogy neki szolgáljanak 20, 28) ; *kōrčiš (tos' lehč pu_ireamp, go kōrčiš so_inne mielnehc rājk-kiedg' pįrr čāpo_it* annak jobb volna, ha malomkövet kötnének nyaka köré 18, 6).

12. §. A *lie* ige ragozása.

Praesens.

Egyes-sz.	Többes-sz.
1. sz. <i>leam</i> T. <i>lam</i>	
2. » <i>leax</i> A. <i>leak</i> , N. <i>leakk</i>	<i>liepped</i> A. <i>lēpped</i>
3. » <i>lā</i> A. <i>lij</i> , N. <i>lea</i>	<i>lieβ', lieβ</i> A. <i>lėb, leb, lėv, lev,</i> <i>liet, lie</i> T. <i>liev.</i>

Praeteritum.

Egyes-sz.	Többes-sz.
1. sz. A <i>lejm</i> , <i>lejjim</i>	
2. » A. <i>lejik</i>	
3. » <i>leaj</i> T. <i>lej, liej</i> , N. <i>laj</i>	<i>lėjjen, lėjijn, lijjen</i> T. <i>lın, A. lejjis.</i>

Imperativus.

A *lie*- ige imperativusa a lpK.-ból kiveszett. Helyette az egyes és többes-sz. második személyében a conjunctivust, az egyes-sz. 3. személyében az *q,nn*-nal összekötött futurumot használják; pl. *lēχčēχ mijje lā,ved* légy nekünk irgalmas 9, 27; *lehčebetteđ jurtej go,tt kū,vd'* legyetek okosak, mint a kigyók 10, 16; *q,nn leańč* 6, 10, A. *a,n leńč* 23, 11, legyen.

Conjunctivus.

Egyes-sz.	Többes-sz.
1. sz. —	—
2. » <i>lehčēχ, lēhčēχ</i>	<i>lehčebetteđ</i>
3. » <i>lēhč</i>	<i>lehčēn, lehčēn</i> N. <i>lehče</i> (föltétes mondatban).

Conditionalis.

A *lie*- igének conditionalisa csak az akkalai nyelvjárásban maradt meg e jelentéssel és a következő alakokban találjuk: egy.-sz. 2. sz. *leńžak* (l. *jumme,l o,ik* ha isten fia vagy 27, 40); 3. sz. *leńži, leńči, ležži, lečči* (*leńži tot pākaldos kaχn* ha azon szolga gonosz 24, 48; *leńči son Izrail car* ha ő Izrael királya 27, 42; *pōreap lečči ton olmože* jobb volna azon embernek 26, 24. — Többes-sz. 1. sz. *leńžim* (l. *mij ičēn ječčēn pejvid* ha atyáink napjaiban lettünk volna, если бы мы были 23, 30). — A harmadik személyű *lečči, ležži*-nek már egész kötőszói értéke lett «ha» jelentéssel és az egyes és többes-számban ragozott ige van utána: *ležži ki cealk tijjit* ha valaki mondja nektek 24, 23; *lečči ce,łket tijjit* ha mondják nektek 24, 26.

Az eredeti conditionalisnak a kildini nyelvjárásban és nagyobbára az akkalaiban is, oda módosult a functiója, hogy futurum lett belőle. Ragozása e szereplésében a következő:

Futurum.

Egyes-sz.	Többes-sz.
1. sz. <i>lińčem, lińče</i>	
2. » <i>lińčēχ</i>	<i>lińčebetteđ, lińčebetteđ</i> A. <i>leńž-vette</i>
3. » <i>leańč, lińče</i> A. <i>leńč</i>	<i>lińčēn, lińčēn</i> A. <i>leńžet</i> .

Személytelen *lińčis*.

Jegyzet. — Az akkalaiban az egyes-sz. 3. személyében egyszor (23, 26) *leńči*, is előfordúl, de «legyen» jelentéssel.

A *lie*-nek még egy föltétes alakját találjuk, de csak a többszám 3. személyében *lĕkkus* alakban (*go,tt Tĕrest i Sidonest vūzȳaňĕ lĕkkus sām'...to tula sij lĕkkus kajĕotmaňĕ* ha Tirusban és Sidonban történtek volna csodák ... hát régen bűnbánatot tartottak volna (покаяться) 11, 21. — E *lĕkkus*-ban valószínűleg a hajdani imperativus nyoma maradt fenn, és ép úgy vált föltétesé, mint a kötő-mód.

Az ige névszói alakjai.

13. §. Participiumok.

1. Participium praesentis képzőjéül az orosz-lappban *-j* szerepel; pl. *oĕcej* kereső; *uoĕsej* tanító; *uoĕsuĕvej* v. *uoĕsuĕvej* tanítvány; *puottej* jövendő; *kĕhĕlej* kísértő; *ka,ĕvej* magvető; *annoj* kérő. — Az akkalaiban a *j* mellett *ij*, a notozeroiban csak *ij* képzős jelen idejű igenév fordul elő, mint: *lokkij* olvasó; *o,ntij* adó, geber; *vuopnattij* tanítvány, A. | *ĕacc-kuoddij* víz-hordó; *puollij* égő; *šĕlij* halász; *pōrij* evő, N.

2. Participium praeteriti képző a kildini nyelv-járásban négy is van.

a) *m*. Ez csak ritkán fordul elő; pl. *šqb'šem*: *šqb'še*, *šqbešte*-szeretni (*tātt lĕ mūn' šqb'šem alk* ez az én szeretett fiam 3, 17); *mu,rtem*: *mu,rtē*- törni (*košk-mu,rtem sujn* eltörött nád 12, 20); *peacluššem* siralmas, печальный 11, 17.

Az akkalai dialectusban ez igenévi alak már gyakrabban előkerül s megtaláljuk a notozeroiban is; mind a kettőben azonban *a* van az *m* előtt: *antam*: *ante adni*; *kirjetam* írott, írva; *vuopeŕtam* tanított, tanítva A. | *prohpam* dőglött N.

b) *ma*. Ez is ritka. Csak a kildiniben találjuk s egyszer *amma* alakban az akkalaiban is; pl. *ĕikjuĕma* elrejtett 10, 26; *vier'ĕuma* kárhoztatott, kárhoztatva 12, 37; *suohpma* vetett, vetve 13, 47; *sūtma* ítélve 7, 1; *kovnma* talált, találva 21, 19 | *vulgotamma* küldött 23, 37, A.

c) *maňĕ*: *ko,ĕmaňĕ* meghívott (*ĕie,ĕkĕd k. olmĕjt* mondjátok a meghívott embereknek 22, 4); *kātmaňĕ* elveszett (*k. lām-psij gorra* az elveszett bárányokhoz 10, 6); *luoňmaňĕ* megcsalva (*Irod tanna ujni ižes luoňmaňĕ* Herodes ekkor magát megcsalva látta 2, 16). Ez, és

d) *ańč* a kildini nyelvben leggyakrabban előforduló múlt idejű igenévképzők. Az *ańč* is előfordúl jelzőként és önállóan; pl. *čqjdańč* eltévedt: *čqjjede-* (č. *lāmpas* eltévedt bárány 18, 12); *kalvańč* elvetett (*k. pealt* elv. föld 12, 1); *šqβ'sańč mun' pārn* szeretett fiam 12, 18; *leańč vātańč* lesz elvéve, elvételik 21, 43.

A *lie-*, A. *leajje-* «lenni» igének múlt idejű igenévét csak az akkalaiban találtam *leamańč* és a notozeroiban *leamma*, *leameš* (v. ö. lpS. *lāmač*) alakban: *sarnatiš šořmuš pāpōt puk mī lī leamańč* elmondtak a fő papoknak mindent, a mi történt 28, 11.

Jegyzet. — A *mańč* képzős part. praet. a kildinin kívül csak még az akkalaiban, az *ańč* képzős pedig egyedül a kildiniben fordul elő. — A ter-lappban mind e most felsorolt part. praet. képzői közül egyet sem ismernek. Alakja ott *majjn*, *mijn*; péld. *kiptemajjn* megfőzve: *kipte-*; *piohtamajjn* hozva, hozott: *pihte-*; *poattamajjn* jött: *piotte-* | *pormijn* evett; *šantmijn* születve, született; *pijmijn* téve; *rońkmijn* kiásva. — Jelzőkül e participialis alakokat a ter-lappban nem láttam alkalmazva.

Az összetett múlt csak igen ritkán használatos. Ilyenkor, mint a lpS.-ban, a *lie-* igét találjuk összekötve a múlt idejű igenévvel, még pedig a kildiniben csak a *mańč*, *ańč* képzőssel; péld. *kāđ'xańč lī* elvesztette 10, 39; *leaj antańč* adott volt 9, 8 | *leaj sontmańč* történt 18, 31; *lējjen nealkmańč* megéheztek 12, 1. — A ter-lappban: *mun lam poattamajjn* jöttem; *pallamajjn lī* megölte; *mun lam šičkantmijn*, *mun lam porstičmijn* megfáztam, megéheztem. (Ez utóbbiak tkpen mind gerundialis alakok); — a notozeroiban: *prohpm lī* megdöglött. — Az akkalaiban nem láttam összetett múltra.

A *lie-* ige a múlt idejű igenévvel összekötve rendszeren a szenvedő alakot fejezi ki; pl. *lī kirjxańč* írva van; *leaj peajhtańč* el volt rejtve (elrejtetett): *mokk lējjen kalvańč* a mik elvettettek; *leańč tije antańč* lesz nektek adva (adatik); *pohtańč lējjen so, nne pārna* hozva voltak (hozattak) hozzá gyermekek | *pūkk lieβ lokmańč* mind megszámláltattak 10, 30; *līńčōtteđ sūtmańč* el lesztek ítélve (eliteltettek) 7, 2; *līńčēn suohpmańč* lesznek kihajítva (kihajítatnak) 8, 12 | *lī suohpma* vettetett 13, 47; *līńčiz vier'xuvma* lesz kel kárhoztatva (kárhoztatol) 12, 37.

14. §. Gerundiumok.

A) Az infinitivus. Képzője a kildiniben δ (d), az akkالاiban δ , t , δ , a notozeroiban δ , d , t , a ter.-lappban t (et , it), d ; pl. *vū,łkeđ* menni; *mūhced* kínozni; *cie,łhkeđ* mondani; *pōrred* enni; *sārned* mondani; *pa,šyed* bőjtölni | *sarnod* mondani; *pōrred* enni; *juhkeđ* inni; *sarnet* mondani; *čojetet* megmutatni; *kullo,t* hallani; *va,łted* venni, A. | *še,łled* halászni; *vā,cced* járnai; *juhkeđ* inni; *kuotteđ* és *kuetteđ* hordani, vinni; *sirret* játszani, N. | *suktet* evezni; *lioptet* elvégezni; *tievtet* megtölteni; *vikkít* vinni; *ussít* szedni; *ocčít* keresni; *vī,zeded* mutatni; *porrid* enni, T. — A létigének infinitivusa a kildiniben *lieđ*, az akkالاiban *leajjed*, *leajd*.

Az infinitivust a *lie*-igének futurumával összekapcsolva alakul a jövő idő; pl. *ton lūčič so,anne sārned nom'* te fogod neki mondani a nevet 1, 21; *leaič son sotteđ a,łr'* fog ő szülni egy fiút 1, 21; *čelmij guojm lūčbetteđ kihced* szemekkel fogtok nézni 13, 14; *lūččen vikkeđ tienijt* fognak titeket vinni 10, 18. — Néha a jövő idő kifejezésére az *a,łke*-igét kapcsolják össze az infinitivussal; pl. *nu,mp alk sq,š'šed* a másikat fogja szeretni 6, 24; A. *ā,łget sarnet* fogják mondani 24, 5.

B) *mm*, *m* képzős gerundium; pl. *vā,ncemm* járnai (*son' ujnēn mier' milt vā,ncemm* őt látták a tengeren járnai 14, 26); *vqrdemm* járnai (*sij ieβ' ujn olmo pā,rn vqrdemm* ők nem látják az ember fiát menni 16, 28) | *monnem* menni (*son polij to,r' monnem* ő félt oda menni 2, 22); *sārnem* beszélni, *vottotem* járnai, *ujnem* látni (*olmo tovtu,ššēn, go ujnēn ū,žēma,htmijt sārnem .. lohksijt vottotem i ca,łmzemijt ujnem* az emberek csodálkoztak, midőn látták a némákat beszélni... a sántákat járnai és a vakokat látni 15, 31); — *va,łtam* venni (*son' uopsuvvoj' oaj,łtēn vā,łtam libijt* tanítványai elfelejtettek kenyeret venni 16, 5).

E gerundiumnak ragos alakjai: a) *emmen*; pl. *pōtlemmen* (*ielled ca,pced sīnijt pōtlemmen mun' gorra* ne tiltsátok őket hozzáj jönni 19, 14; *mā,hclemmen* (*što sij... mā,hclemmen ieβ kihkēhče tienijt* hogy ők... visszafordulván el ne szaggassanak titeket 7, 6).

b) *men*; pl. *sārmen* (*kīlōij sīnijt sārmen ižes bajas megtiltotta nekik [tkp. őket], hogy róla beszéljenek 12, 16); kihčmen*

(*mojt tij vqrđijt pu,št sajest kähēmen mit mentetek a pusztában látni 11, 7*); *liešmen (ujnij sön' vuonna,m liešmen pū,lle kobest látta az ő napát feküdni láz betegségben [въ горячкѣ] 8, 14*); *pūcmen (leaj p. beteg volt 9, 20)*; *leanč ielmen eleven lesz 9, 18*; *polmēn kukχol'skū,ttēn félvén kiáltoztak 14, 26*; *koccaj Uo,sk uo,t-men fölébredt József az álomból 1, 24.* (az akkالاiban: *kavnač sijjīt uo,dmen* találja őket alva 26, 40).

Jegyzet. — A ter-lappban is megtaláljuk a *men* (rövidülve *me, ime*) végű gerundiumot; de ezen kívül *majn, mijn* alakúra is akadunk. Ez utóbbi azonban, mint említettük, nagyobb-részt participialis szerepű lett.

C) Sajátságos gerundialis alak még ez is: *vā,ngznelle* gyalog (tkp. járván), *vā nce-* járni igétől (*olmo...vū,łken lo,nnijn vā,ngznelle sön' mūlt* az emberek elindultak a városokból gyalog utána, народъ... пошелъ за нимъ изъ городовъ пѣшкомъ 14, 13).

15. §. Tagadó ige.

Egyes-sz.	Többes-sz.
1. sz. <i>im</i> A. <i>jim, im</i>	<i>iepp, ie,pp, iep</i> A. <i>jēp, jep, N. ichp, je</i>
2. » <i>ikk, Kl. ik</i> A. <i>jik, ik</i>	<i>iepped, ie,pped</i> A. <i>jēpped, jēppe, jeppeđ, jiepped, jieppe</i>
3. » <i>ij, Kl. i</i> T. <i>jī, A. ī.</i>	<i>ieβ' ieβ, Kl. ieb</i> T. <i>jieb, jiev</i> A. <i>jē</i>

Imperativus.

Egyes-sz.	Többes-sz.
2. sz. <i>iel', Kl. iel</i> A. <i>jel, T. jiel</i>	<i>ielled, ielled</i> A. <i>jelled, jelled, jelle, jielled, N. iele.</i>
3. » <i>jeallas</i> (csak az akkالاiban).	

Személytelen: *ie,tt, A. jet.*

16. §. Tagadó igeragozás.

1. A tagadó ige önállóan: *mun pū,ttēm ko hčed im vūjk olmujt, a reaklajt* jöttem hívni nem az igaz embereket, hanem a bűnösöket 9, 13; — *ton leaχ a,li ikk te vacy-e vagy nem*; — *oskbe,tted, iepped, što mun oajam tojt tūjšed* hiszitek-e (vagy) nem,

hogy én meg bírom ezt tenni 9, 28.; T. *vā,ncin jieb kukkiz* mentek nem messze.

2. A személyragos tagadó ige után a lpK.-ban is nagyobbára a főige módalakjának töve (a hol lehet, gyöngült töve) járúl.

a) Jelentő mód. — Jelen idő: 1. *im tāt* nem akarok; 2. sz. *ikk a,nt* nem adsz; 3. sz. *ij vā,lt* nem vesz; *ij bēd* nem kell (bítte-); *ij pōr' da ni jur' ij* se nem eszik, se nem iszik; többes-sz. 1. sz. *ie,pp tād'* nem tudunk vagy ismerünk; 2. szem. *iepped ujn* nem láttok; *iepped tīde v. tīd'*; 3. sz. *ieβ šabešt* nem szeretnek; *ieβ rā,β' i suolent ie,β* ki nem ássák és el nem lopják (rāppe-, suolne-); *ieβ uoj' ko,nted* nem ölhetik meg.

A tagadó alak m űltj á t úgy képezik minden dialectusban, hogy a személyragos tagadó igét összekapcsolják valamelyik múlt idejű igenévvél; pl. egyes-sz. 1. sz. *im kq,manič* nem találtam; *im poattanič* nem jöttem; 2. *ikka ton siehtmanič munijn o,xted dinārējest* nem szerződte-e velem egy denárban? 20, 13; *ikk ton...kalvanič* nem vetette-e? 13, 27; 3. *ij tūstmanič...ko,čced* nem mert...kérdezni 22, 46; *ni kie ij oajjanč cīl,iked* senki se mondhatta meg 22, 46; *sonst ij kovnma ni mojt go ovtijt lostijt rajta* nem talált semmit mint csak leveleket 21, 19; — többes-sz. 1. sz. *mij lijbiyt iep vā,tauč* mi kenyereket nem vettünk; 2. *tij iepped lokmanč* ti nem olvastatok; 3. *sij ieβ kulmanč* ők nem hallották; *ie,β ujanč* nem láttak; *sij ie,β jāk,zolma tonn* ők nem hallgattak erre 22, 5.

b) Főlszólító mód. — Egyes-sz. 2. sz. *ie,l ko,nt* ne ölj; *ie,l' vīr' mienijt kihčlemu,šše* ne vigy minket kísértetbe; 3. sz. csak az akkalaiban: *tot jeallas luoštlat* az le ne szálljon 24, 17; *tot jeallas po,ntat māsa,t* az vissza ne térjen 24, 18; — a többes-sz. 2. személyében a főige személyraga is megmarad: *ie,lled kōp,čed* ne gyűjtsetek; *ielled polled* ne féljetez | *ielled ontle,kked* ne adjatok 7, 6; *ie,lled vūl,zekked* ne aggódjatok.

c) Kötő mód: egyes-sz. 2. sz. *ik ton kūsčče keadga jūlgijnant* ne botolj kőbe lábaddal 4, 6; 3. sz. *što ni kie ij tied'če* hogy senki se tudja 9, 30; A. *ni-kī ij kēzoči tijjit* senki el ne tévelyítsen titeket 24, 4; *i šondači* ne legyen 24, 20; — többes-szám 2. sz. *što tij...iepped rā,čče* hogy ti...ki ne gyomláljátok 13, 29; A. *što jēppe vār'či kūtalmuže* hogy ne essetek kísértetbe 26, 41; 3. sz. *tonn-vāras što ie,β ujnče čelmij guojm, i ie,β kul'če*

pilji guojm, i ieβ qnšéhčē kūtkijnis, i ieβ macče, što mun sienijt tšrvzatče azért, hogy ne lássanak szemükkel és ne halljanak fülükkel és ne értsenek szívükkel és meg ne térjenek, hogy őket meggyógyítsam 13, 15.

Találunk a kötő módban egy-két olyan példát is, a hol a főigén is megmaradt a személyrag; pl. többes-sz. 2. sz. *go tij tied'čeppeđ, mī tātt iē...to ieppeđ vier'žehčeb,ted viežzemmes olmajt* ha ti tudnátok, mi az, nem kárhoztatnátok az ártatlan embereket 12, 7; — személytelen: *sudj ij antčē tōn' slušja, i tōn' iett ištžehčičš turma* a bíró ne adjon téged a szolgának és tégedet ne vesse-nek a tömlőczbe 5, 25; — többes-sz. 3. A. *ko,t jē uonnadačičš tok pejv, ij pastodoči ni oyt lešk'* ha meg nem rövidültek volna azon napok, nem szabadúlna meg egy test sem 24, 22.

d) Conditionalis: egyes-sz. 3. sz. *gott kie...ij kültlińče tien' sggijt* ha valaki... meg nem hallgatja szavaitokat 10, 14; — többes-sz. 2. sz. *gott tij ieppeđ kovsinčē* ha ti meg nem tértek 18, 3.

e) Concessivus: egyes-sz. 3. sz. *gott ij jākžol'ńe sīnijt* ha meg nem hallgatná őket 18, 17; *gott kie tienijt ij vqltńe* ha valaki titeket nem fogad be 10, 14; — többes-sz. 2. sz. *a ieppeđ qlgńe pro,štjed olmijt sien' rīkkijt* de ha nem fogjátok megbo-csátani az embereknek bűneiket 6, 15. — A lovozerszki kildini nyelvjárásban: *ik monėni ortel muno* ha (talán) nem mégy előbb nálamnál 147. l.

3. A tagadó ige személytelen alakja: *eal'jem-pā,l iett nažhtlottut i iett monnu,t kujjo, a iele,t gott jimmel ieńkal' a lmet* a föl-támadáskor nem házasodnak és nem mennek férjhez, hanem élnek mint isten angyalai az égben 22, 30; *i nitt-še iett vqłlo vors ven' uo,mm vierc size* és szintígy nem öntenek új bort régi edénybe 9, 17; A. *jet tujjed* nem cselekszik 23, 3; — *iett tīđ'žanč sōn'* nem ismerték őt 17, 12; A. *jet jortmańč* nem gondolták 24, 39. (l. még föntebb a tagadó kötő módot).

4. Passiv v. reflexiv igével összekötve: *ij ontod so,ńne ie,řes vū,žyemuš* nem adatik neki más jel 12, 39; *tīht ij onto sije* jel nem adatik nekik 16, 4; *ij eallo föl* nem támad (*ealjed* föltá-madni) 17, 9; *ij teavto* be nem teljesedik 5, 18.

5. A tagadó ige a *lie-*, A. *leajje* «lenni» igével összekötve. — a) Jelen idő: egyes-sz. 1. szem. *jim leakku* nem vagyok, A. 26,

11; *im mon leakku vier* nem vagyok bűnös, A. 27, 24; 2. sz. *ik lea* nem vagy; 3. sz. *ij iennez lea* nem sok van 7, 14; *illea šureamp* nem nagyobb 10, 24; *kie st illea* a kinek nincs 13, 12; *kie ij leaz* a ki nincs 12, 30; *illeaz* 18, 4; 22, 17; A. *tāt veal elleak kieč* ez még nem a vége 24, 6; T. *jella, jillak* nem, nem van (*ni kiotte jillak, ni m̄-gen jillak* se lappház nincs, se semmi sincs); — többes-sz. 3. sz. *ieʒ leaz* nincsenek 2, 18; 12, 5; *ie-leaz* 9, 36. — b) Múlt idő: egyes-sz. 3. sz. *ij līnč* nem volt 9, 33; *kozt sonst illiñč mojn maxsed* midőn neki nem volt miből fizetni 18, 25; — többes-sz. 3. sz. *ieʒ līnč* nem voltak 22, 8; 22, 25. — Az akkalaiban és a notozeroiban a tagadó múltat így találjuk kifejezve: *elmañč* nem volt 24, 21, A. — a notozeroiban: *je mij kūhk leamma* nem sokáig voltunk és *iehp kūhk leammeš* nem sokáig voltunk. — c) Jövő idő: egyes-sz. 3. sz. *ij liñče ienamp* nem lesz több 5, 20; *illiñče ni m̄* nem lesz semmi 17, 20; *a illiñče q'ʒej* de ha nem lesz méltó 10, 13; *tijje ij ličče p̄ā, lhk* nektek nem lesz jutalmatok 6, 1; — többes-sz. 2. sz. *go,tt tij...iepped liñče muka kozt p̄arna* ha ti... nem lesztek olyanok mint a gyermekek 18, 3. — Conditionalis: *leñzim mij ičen ječčin pejvid, jep leñzim ovsanč sijji prorokij vorr vāllest* ha atyáink napjaiban lettünk volna, nem volnánk részeseik (tkp. részeseek nekik) a próféták vérenek kiontásában, A. 23, 30.

17. §. Mondatszerkesztő segédszók (nyomatékosító particulák, kötőszók).

A) Encliticus conjunctiók és nyomatékosító particulák:

1. *-že, še* ugyan, szinte, pedig (*tūješt tonn-še* tedd ugyanazt; *nitt-še* szintúgy; *Orvan-že* Iván pedig); T. *tozo-že* szintén (*kona-gaz n̄jt s̄ijnij tozo-že* a király leánya nevetett szintén).

2. *gen «is»* tagadó mondatban a ter-lappban: *ajges jillak, ni kiotte jillak, ni m̄-gen jillak* nincsen se nagyapja, se lappház, semmi sincs.

3. *-kas, -gas «is»* a ter-lappban: *koalmant-kas vintim piōdij* harmadik kérő is jött; *ta ssi-gas* annak is.

4. *ja, a, T. ga «-e»* kérdő szócska: *l̄ija v. l̄ijja tienij kos-kest mukka olmuñč* van-e köztetek olyan ember 7, 9; *iepeda tij lokmañč* nem olvastátok-e? — T. *piejvaga p̄ašta* nap süt-e.

B) Önálló kötőszók: *i*, T. *ja, ji, ju* és; *de, di* és, *is*; *a* és, *de*, *pedig*; *mieltsat* szintén, T.; *ili, ili, a- , T. a vagy, *oder*; *ni*, T. *ni* sem; *ni-ni* sem-sem; *što*, T. *ušta*, A. *štobi, štobe* hogy; T. *a,tte* hogy; *tonn guojk što, tonn milt što*, A. *ton-det što* mert; *tā,št-γo* mert; A. *mej*t mert (23, 23; 25, 27); *tōnn-milt*, *tānn milt*, A. *ton-det* azért; *go,tt, go*, A. *ko,t*, T. *ko,tt* midőn, mikor, ha, mint; *ko,xt* a mint, mint; *monn* mint (18, 13); *būdi, buđi* ha; *to* akkor, hát, úgy; *kuo,ss*, N. *kuo,ss*, A. *ko,s* midőn, mikor; *konn* míg; *ovtel konn, ovtel tonn kuo,ss* mielőtt; *γo,t* noha, ámbár 26, 60; *dā* igen; *γošše, γoš* bár, ámbár; *nu* no; *vaj'*, *vaj* N. *voj* vaj, vajjon, vagy; *ovt* csak (ragozva: *ovt so,nnu služ'* csak neki szolgálj 4, 10; *ovtijt papijt* csak a papoknak 12, 4).*

S z ó k é p z é s.

Csak azon névszó- és igeképzőket akarom felsorolni, még pedig csakis a kildini nyelvjárásból, melyeknek functiója világos s a melyek a szövegben gyakrabban előfordúlnak. A szóképzők teljes összeállítása, mint már a bevezetésben is említettem, szótár nélkül lehetetlen.

18. §. Névszóképzés.

I. Névszótötől névszótő.

a) Kicsinyítő névszó (nom. diminutivum). 1. *-ńc* képzővel; pl. *olmuńc*: *olmo* ember: *uczańc* (essivus: *uczińcén*): *ucza* kicsiny; *viljińc*: *vilj* testvér (*kūxt viljińc*. — v. ö. lpS. *väl-jecéh*). — 2. *-j* képzővel; pl. *olmuj*: *olmo*. — Gyakoribb e képző a ter-lappban: *kállazaj*: *kā les* férj; *ākaj*: *ā hke* feleség; *nijđij*: *nijt* leány. — 3. *-ńe* (*nej*) képzővel, melyet csak ragok előtt talál-tam: *lonńe*- (partit. *lonńetted*): *lo,nt* madár; *a,žńe*- (*a,žńam* atyám): *a,čč*; *nějńe*- (*nějńam* leányom, T. *nijńis* leánya): *nijt*.

b) Nomen possessorist jelentő képzők: 1. *-s* (*as*): *türvas* egészséges: *türv* egészség. — 2. *-jés*: *sqmjés* erős: *sāmm* erő. — 3. *-la, lańc*: *kob'la, kob'lańc* (allat. *kob'lińce*) beteg: *koš'* betegség; *kūxtla, kūxtlańc* képmutató: *kūxt* kettő; *vealgla, veal-glańc* adós: (*vealg* adósság); *vā,nn-vierla* kis hitű: *vierr* hit; *kuo,tla* lakós: *kuo,tt* ház; *vāltlańc* hatalmas: *vā,lt* hatalom; *vuost-lańc* (essiv. *vuostlińcén*) ellenség: *vuoste* ellen.

c) «Valamihez tartozót» jelentő névszó: 1. (a) *ñé* képzővel; pl. *čuōtsañé* százados: *ču tt* száz (collectiv alak volna: *čuittas, čuottas*). — 2. *-jeñč, -jiñč* képzővel időt jelentő szók mellett; pl. *tārmjeñč* mai: *tārm* ma; *jentjiñč* holnapi: *jenta* holnap.

d) «Valamiféle állapotot» jelentő névszó. 1. *-os* képzővel; pl. *peajhtos* titok: *peajht* titkos; *sievñidos* sötétség: *sievñed* sötét. — 2. *-vütt* képzővel; pl. *lāp'ðesvütt* irgalom: *lāp'ðes* (*lāpved*) irgalmas; *sievñedvütt* sötétség: *sievñed* sötét; *uojnahtemvütt* erőtlenség: *uojnahtem* erőtlen. — 3. *koñt* (f. *kunta*) összetétellel: *iemñe-koñt* tartomány.

e) «Valami nélkül valót» jelentő névszó (nomen caritivum) *-zemm, zem, zemmes, zemes, htem* (*ahtem*) képzőkkel; pl. *čalmzemm, čalmzem* vak: *čalm* szem; *sām'zemes* erőtlen: *sāmm* erő; *zākonzemmes* törvénytelen: *zākon* törvény; *čāz'zemes* víztelen: *čāz* víz; *nūžčmahtem* néma: *nūžčem* nyelv.

f) Hasonlítást, fokozást jelentő névszók: 1. Középfok (comparativus) *-amp, A. -ap*. 2. fölső fok (superlativus) *-mus* képzővel; pl. *šureamp* nagyobb; *šuremus* legnagyobb: *šurr* nagy; *pureamp* jobb; *puremus* legjobb: *pu'rr* jó; *ienamp* több: *iennep* sok; *kiehpsamp, kiepsamp* könnyebb: *kieppés* könnyű; *nūožeamp* rosszabb: *nūožés* (*nūožs*) rossz; *ałtmus* felebarát (tkp. legközelebbi): *ałt* közel; *poarsemus* legöregebb: *poares* öreg. — A *pureamp* mellett ilyen középfokot is találtam: *pu'rea* 18, 8 és 18, 9; — a *mañemus* utolsó és *avtmus* első superlativusi alakok mellett *mañ'muñč* és *avtmuñč* alakok is használatosak (12, 45).

II. Igetőtől névszótól.

a) Cselekvőt jelentő névszó (nom. agentis v. actoris) *-j* képzővel (l. participium praesentis).

b) A cselekvést vagy a cselekvés tárgyát, eredményét jelentő névszó (nom. actionis v. acti).

1. *-m* nom. actionis képzővel; pl. *čūhpem* aratás: *čūhpe* aratni, vágni; *lujhkem* sírás: *lujhke* sírni; *uoņem* tanítás: *uoņse* (*uoņeste*) tanítani; *sūttoțtem* törvénykezés: *sūttoțte* törvénykezni; *majkem* elvesztés, megölés: *majke* elvesztetni, megölni.

2. *-muš* képzővel; pl. *šontmuš* születés: *šonte* születni; *pāhkmuš* parancsolat: *pāhke* parancsolni; *pōrmuš* étel: *pōrre* enni; *sārnumuš* mondás: *sārne* mondani; *kulmuš* hallás: *kulle* hallani.

3. *-us, os* képzővel; pl. *šontus* fajzat, порождение: *šonteszületni*; *ārvdus, ārvdos* példázat, притча: (*ārvvede-?*); *törtmus* megfertőztetés: *törtme-* (— v. ö. *törtmaht* megfertőztet 15, 18).

4. *-lvos* (tkp. *vos*) képzővel: *pašovos* szolga: *pāhke-* parancsolni.

c) Fosztó képzés igéktől:

1. *-na,htem* képzővel; pl. *ku'na,htem* siket: *kulle-* hallani; *ujna,htem* erőtlen: *uo'jje-* bírni.

2. *-χanna* képzővel; pl. *χākχanna* (*tien' a,č' pākχanna* a ti atyátok akarata [parancsa] nélkül): *pāhke-* parancsolni: *uo,ste-χanna* ingyen, даромъ: *ū,ste-* (*uo,ste-*) venni; *pōr'χanna* étlen: *pōrre-* enni.

19. §. Adverbiumképzés.

Csak a módhatározó képzőkről (illetőleg ragokról) szólunk. Legközönségesebb *-st*; pl. *vujkest* igazán: *vujk* igaz; *puorest, puora,st* jól: *pu,rr* jó; *peajhta,st* titkon: *peajht* titkos. — 2. a superlativusból a módhatározó *te* (*hte*)-vel készül, de ekkor a superl. végső *s*-je elmarad; pl. *puremu,hte* nagyon jól, gondosan: *puremus* legjobb. — 3. *iñie*; pl. *lōsdiñie* gonoszúl: (*lōssed?*); *vāk-tiñie* azonnal (v. ö. *vaktamp* hamar).

20. §. Igeképzés.

I. Igetőtől igető.

Az eredeti vagy továbbképzett igetőtől következő igetők származnak:

a) Visszaható igető (verbum reflexivum) *-uvve* (*uvvu*) képzővel; pl. *uopsuvve-* tanulni: *uopse-*, *uopeste* tanítani; *vū, z-χuvve-* mutatkozni: *vū zχe-* (*vū zeh-te-*) mutatni; *tūj'šuvve-* készülni, történni: *tūj'še-*, *tūješte-* készíteni, cselekedni.

b) Szenvedő igető (verbum passivum) 1. *-je* képzővel; pl. *kontje-* megöletni: *ko,nte-* ölni; *kohčeje-* hivatni: *kohče-* hívni; *mākje-* eladatni: *mākke-* eladni; *kuotje-* megbocsáttatni: *kütte-* hagyni, megbocsátani, erlassen. — 2. *-tte* (*otte*) képzővel; pl. *tovv'notte-* öltözni, ruháztatni (v. ö. *tov'naht* ruház); *loktotte-* számláltatni: *lōkke-* számlálni; *antotte-* adatni (*ij antōd so,ñne* nem adatik neki 12, 38): *a,nte* adni. — 3. *-s* képzővel; pl. *ko,čse-* neveztetni 10, 25: *ko,čče-* hívni.

Szenvedő és visszaható képzők összetétele: *-suvve*, *-šuvve* és *-juvve*; pl. *porsuvve*- megéhezni: *pörre*- enni; *mühkšuvve*- fáradozni, vesződni (v. ö. *muhce*- kínozni); *suohpuvve*- vettetni: *suohpe*- vetni, hajítani.

c) Míveletető igető (verbum causativum):

1. *-de*, *-te* képzővel; pl. *jā,m'de*- megölni: *jā,mme*- meghalni; *a,v'de*- (præs. egyes-sz. 1. sz. *a,v'dam*) kinyitni: (v. ö. *āvne*-nyílni); *pie,ste*- szabadítani: *pie,se*- szabadúlni; *šontte*- szülni: *šonte*- születni.

2. *-hte* (a ragozás legnagyobb részében *χe* alakú képzővel); pl. *puttesma,hte*- megtisztítani: *puttesme*- megtisz-túlni; *vülkhte*-, *vülgehhte*-, *vülkχe*- küldeni: *vülke*- menni; *jugahte*- itatni: *jukke*- inni.

d) Gyakorító igető (verb. frequentativum, continuativum):

1. *-dotte* (*d + tt*) képzővel; pl. *āndotte*- könyörögni (præt. sing. 2. *āndō,ttēχ*; sing. 3. *āndōdij*): *ā,nne*- kérni.

2. *-le*, *-lle* képzővel; pl. *vīčle*- futni: *vīčče*-; *ontle*-: *a,nte*-adni; *ju,rtele*-gondolkodni: *ju,rte*-gondolni | *tomtsall*-megvall, *tomtsolam*-megvallom 10, 32 | *vülkχolam*-küldök; *vülkχal*-küld: *vülkχe*-küldeni.

e) Hirtelen beálló v. egyszeri cselekvést jelentő igető (verb. nomentaneum): 1. *-lle* képzővel; pl. *koccolle*-föltámadni: *kocce*-ébredni (præs. sing. 3. *koccall* 12, 42). — 2. *-st* képzővel; pl. *tātaste*-: *tāhte*-akarni. — 3. *-ne* képzővel; pl. *vijðene*-: *vijðe*-kimenni.

f) Kezdődő cselekvést jelentő igető (verbum inchoativum):

1. *χuo,tte*, *-χo,tte*, *-kuo,tte* megelőző *š* frequentativ képzővel; pl. *a,ntešχuo,tte*-átadni, elárulni: *a,nte*-adni; *cie,škešχuo,tte*-: *cie,ške*-mondani; *ānešχuo,tte*-: *ā,nne*-kérni; *ko,ččešχo,tte*-: *ko,čče*-hívni; *ristleškuotte*-: *ristle*-megkeresztelni; *piučškuo,tte*-: *piuč*-elszenved, elszível.

2. *-je* képzővel; pl. *ealje*-föltámadni: *ie,lle*-élni; *koccaje*-fölbredni: *kocce*-ébredni.

3. *ealsolle*-föltámadni (*jqm-olmo eal,olle,š* a halottak föltámadnak 11, 5): *ielle*-élni.

II. Névszótótól igető.

a) Valamit-tevést, csinálást, valamivel-tévést, bánást, ellátást jelentő igető:

1. -e (-te?) képzővel; pl. *sütte*- itélni: *sütt* itélet; *ristte*- keresztelni: *rist* kereszt.

2. -de képzővel; pl. *mie,rde*- mérni: *mürr* (*müerr*?) mérték.

3. -*χα,hte*, -*χatte* képzővel; pl. *türvχα,hte*, *türvχatte*- meggyógyítani: *türv* egészség (præt. s. 3. *türvχattij*).

4. -*še* (-*šte*) képzővel; pl. *tuj'se*- tenni: *tuj* dolog (præs. s. 3. *tujašt*; præt. s. 3. *tujışt*).

5. -*nte*, -*ne* képzővel; pl. *suolente*- lopni: *süll* tolvaj (negat. imperat. s. 2. *ie,l' suolent* ne lopj, præs. többes-sz. 3. sz. *su,ne*? lopnak 6, 19 és 20); *čüvne*- fényleni, világítani: *čüvv* világosság, fény.

b) Valami vé válást jelentő igető:

1. -*m* képzővel: pl. *puttesme*- megtisztulni (præt. s. 3. *put-ta,sm*): *puttes* tiszta.

2. -*ne* képzővel; pl. *altne*- közeledni: *a,lt* közel.

Az *nt*, *št*, *st*, *ht* képzős igéknek e teljesebb alakja megmarad még a nyelvtanban fölemlített eseteken kívül, az imperativus egyes-sz. 2. személyében és a tagadó ragozás jelentő mód jelen idejében; pl. *tüješt* tedd: *tüjše*- (*tüješte*-) tenni; *vu,zeh*t mutasd; *vu,zxe*- (*vu,zxhte*-) mutatni; *ie,l' šqbešt* ne szeress: *šqbše*- (*šqbešte*-) szeretni. — A tagadó ragozás jelentő mód jelen idejére l. egy-két példát a 38. lapon.

Pótlások.

5. lap, a genitivushoz. Az akkakai nyelvjárásban a többes-sz. genitivusának egy -*it* ragját is találunk; pl. *pākaldozit*: *pākaldos* szolga (*tojt pākaldozit χozjin* ezen szolgáknak gazdája 25, 19); *prōrokit*: *prōrok* próféta (*što šondočis prōrokit kirji* hogy beteljesedjenek a próféták írásai 26, 56). — Valószínűleg genitivusi alakok ezen időhatározók is: *tojd pejvid* azon napokban 24. 9; *Noj pejvo,t* Noé napjaiban 24, 37 (v. ö. kildini: *toj pājvij* azon napokban 3, 1. és lpS. *tāi pejvi* id., melyek kétség kívül genitivusi alakok).

6. lap, inessivus-elativushoz. Az egyes-számi iness.-elativusban a főnév előtt álló számnévi jelző rendszeren, a melléknévi jelző pedig néha a rendes -*st* helyett *đ* ragot kap; pl. *oxted la,nnest* egy városban (l. 22. lap) | *šūrred slā veses* nagy dicsőségében: *su,rr* nagy 6, 29. — A többes-sz. iness.-elativusában pedig a szokott -*ijn* helyett egyszer -*ist* ragot találunk: *jotksist* az utcákon, на улицахъ: (*jotkas*) utca 6, 2. — Lehet különben, hogy ez is csak egyes-számi alak (v. ö. 11, 16. *jotksist* az utcán, на улице).

Dr. HALÁSZ IGNÁCZ.